УзССР Давлат китоб палатаси
Инв. №

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

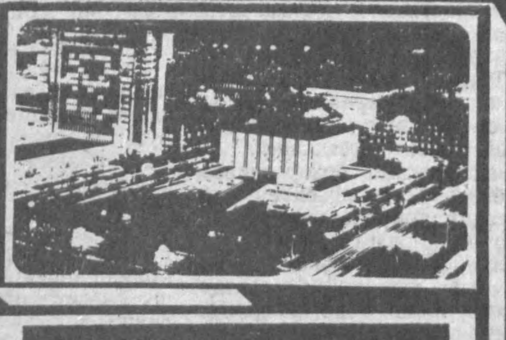

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 172 (8.370) ◆ 1993 йил 27 сентябрь, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИ РАҲБАРЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

Москвада Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги раҳбарларининг навбатдаги учрашуви бўлиб ўтди. Унинг ишида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов бошчилигида республикамиз делегацияси ҳам иштирок этди. Учрашув иштирокчилари Ҳамдўстлик мамлакатлари сиёсий-иқтисодий ҳаётига оид бир қанча муҳим масалаларни кўриб чиқдилар ва улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди.

24 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва унга сафарда ҳамкорлик қилган делегация аъзолари Ҳамдўстлик давлатлари раҳбарларининг кенгашида иштирок этиш учун Москвага келди.

Ислом Абдуғаниевич Каримов Внуково — 2 ҳукумат аэропортида мухбирларга берган интервьюсида ушбу ташриф мақсадлари ҳақида шундай деди.

— Кўпчилик Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги раҳбарларининг ушбу ташрифи Россияда бўлаётган воқеалар туфайли, деб тушунмоқдалар. Аслида бундай эмас. Биз, деди у, бу ерга мустақил мамлакатлар учун ҳаётий муҳим масала — иқтисодий ҳамжамиятни, иттифоқни барпо этиш масаласини муҳокама қилиш учун келганмиз. Албатта, биз ҳаммамиз Москвада бўлаётган воқеалардан яхши хабардормиз. Шуни айтиб ўтиш лозимки, ҳозир турлича шарҳланаётган Россияда сўнгги воқеалар, бу мамлакатда ҳокимиятни иккита тармоғи ўртасидаги можаролар кучайганлиги, ҳукуматдаги тарқоқлик ва ўзаро можаролар Россияни халокатли аҳволга келтириб қўйганлиги сабабли Президент Борис Ельцин томонидан мажбуран қўйилган қадам бўлди.

Парламентнинг тарқатиб юборилиши эса Президент Борис Ельцин томонидан охирги фавқулодда ваноилождан кўрилган чора эди.

Умуман ҳозир Москвада нисбатан осойишталик ҳукм сураётган бўлсада, Оқ уйда жойлашиб олган парламент аъзолари халқни намойишларга чақириб, касаба уюшмалари эса, бутун Россия бунга иш ташлашга тайёргарлик кўриш вазифасини юкламоқда. Бир сўз билан айтганда томонлар зарурий ҳисобланган барча чораларни кўрмоқдалар.

Россия ҳукумати ва парламенти ўртасида ҳақиқий сиёсий кураш кетяпти. Мамлакатдаги қалтис сиёсий ҳолат иқтисодий муаммоларни шу кунларда иккинчи даражали масала қилиб қўйди. Ваҳоланки, бундай қийин вазиятдан фақат иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириб-гина чиқиб олиш мумкин. Шу ўринда, албатта, меҳнаткаш халқнинг кайфияти, уларнинг қайси сиёсий ғояни танлаши албатта, муҳим аҳамиятга эга. Россиядаги воқеалар ҳақида фикр юритар эканмиз Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг тақдири кўп жиҳатдан ҳам шунга боғлиқ эканлигини унутмаслигимиз зарур. Шу туфайли ҳам сиёсий тангликка қарамай, Ҳамдўстлик давлатлари раҳбарларининг Москвада учрашуви бунинг ёрқин исботидир. Ҳамдўстлик бундай қийин пайтларда ҳам давлатлар учун ҳаётий кучга эга бўлган ташкилот эканлиги маълум бўлиб қолди.

Навбатдаги Москва учрашувини ҳам Ҳамдўстлик фаолиятидаги ҳал қилувчи анжуман десак хато бўлмайди. Унда давлат бошлиқлари муҳокамасига йигирмага яқин иқтисодий ва катта аҳамиятга эга бўлган бошқа масалалар қўйилди. Албатта, уларнинг орасида энг асосийси, бу Ҳамдўстлик давлатларининг иқтисодий иттифоқ ташкил этиши бўлди. Ушбу ҳужжатнинг қабул қилиниши, тўғрироғи уни ҳаётга амалий тадбиқ этилиши Ҳамдўстликка аъзо бўлган давлатлар ўртасидаги кўплаб тўпланиб қолган муаммоли масалаларни ижобий ҳал этган бўларди. Чунки ушбу иқтисодий иттифоқ валюта, божхона, банк ҳисоб-китоби сингари айни пайтда ўзаро алоқаларни йўлга қўйишга халақит бераётган масалаларни ҳал этишга хизмат қилади.

Албатта, гап иқтисодий ҳамкорлик орқали ягона бозорни ташкил этиш, томонларнинг ташқи иқтисодий фаолиятини келишилган ҳолда олиб бориш ҳақида боряпти.

Давлат раҳбарлари имзолаган шартномаларни амалга оширишда эса, барча давлатларни 1993 йилда чиқарилган Россия пуллари муомаласи минтақасига ўтиши муҳим аҳамият касб этади.

Шуни айтиб ўтиш лозимки, Украина ва Туркманистон иқтисодий иттифоқнинг рамзий аъзоси бўлиб чекланиб қолган бўлса, Озарбайжон Республикаси Ҳамдўстликка кириш тўғрисидаги ҳужжатларни расмийлаштирди.

Яна бир диққатга сазовор томони шундаки, кун тартибига киритилган бошқа барча масалалар ҳеч қандай қийинчиликсиз кўриб чиқилиб, қабул қилинди.

Кузатувчилар фикрича, эксперт ва мутахассислар анжуманга пухта ишланган ҳужжатларни тақдим этгани учрашувни самарали бўлишига имкон яратиб берди.

«Президент-отелда» давлат бошлиқлари ва ҳукумат раҳбарларининг қўшма мажлиси бўлиб ўтди ва шу ерда ҳужжатларни имзолаш ниҳоясига етказилди.

Шу куниёқ Внуково-2 ҳукумат аэропортида расмий кузатиш маросими бўлиб ўтди.

Ҳамдўстлик давлатлари раҳбарларининг навбатдаги кенгаши октябрь ойининг охирларида Ашгабат шаҳрида ўтказилишига келишиб олинди.

25 сентябрь куни тунда Президент Ислом Каримов раҳбарлигидаги Ўзбекистон Республикаси делегацияси Москвадан Тошкентга қайтиб келди. Пойтахт аэропортида юртбошимизни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчилари М. Умурзоқов, Т. Алимов, Республика Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Э. Халилов, Тошкент шаҳри Ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ ХАВФСИЗЛИК ХИЗМАТИ ХОДИМЛАРИГА

Ўзбекистон Республикаси Миллий Хавфсизлик хизматининг барча ходимларини байрам — шу хизмат ташкил этилган кун билан табриклайман.

Сизларнинг фидокорона меҳнатингизни юқори баҳолаш билан бирга миллий хавфсизлик хизмати ходимлари бундан буён ҳам ўзларининг ҳарбий ва фуқаролик бурчларини муносиб бажарадилар, давлат манфаатлари, конституциявий тузум ҳимоясини, Ўзбекистоннинг ҳудудий яхлитлиги ва чегараларининг дахлсизлигини таъминлайдилар, Ўзбекистон халқининг фаровонлиги ва тинч меҳнатини кўзлаб, жамиятимизда ижтимоий-сиёсий барқарорликни ва миллатлараро тотувликни сақлаб қолиш учун ҳамма ишни қиладилар, деб қатъий ишонч билдираман.

Сизларга тинчлик ва осойишталик, Ватанимизнинг гуллаб-яшнаши йўлидаги ишингизга муваффақиятлар тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри,
1993 йил 24 сентябрь.

«ТОШКЕНТ ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ ЖАМОАСИГА

Ҳурматли дўстлар!

Бирлашманинг мутахассисларини, ишчи ва хизматчиларини, шунингдек, меҳнат фахрийларини ажойиб сана — корхонангизнинг 60 йиллиги билан чин қалбимдан самимий муборакбод этаман.

Бирлашма шонли тараққиёт йўлини босиб ўтди. Республика ип-газлама тармоғининг байроқдори бўлмиш бу корхона ишлаб чиқариш самарадорлигини йил сайин ошириб, халқимиз фаровонлиги юксалишига муносиб ҳисса қўшаётир. Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг икки йили мобайнида бирлашма ўзини тиклаш, техника билан қайта жиҳозланиш, янги технологияни жорий қилиш, юксак сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариш имкониятига эга бўлди.

Жамоа бозор муносабатлари сари ўтиш даври қийинчиликларини енга бориб, янги муваффақиятларга эришмоқда.

Ишончим комилки, Тошкент ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг шуҳрати келгусида яна ҳам ортади ва сизларнинг тамғангиз қўйилган маҳсулот бутун дунёга маълум бўлади. Сизнинг корхонангиз ўзбек халқи билан дунё халқлари ўртасидаги дўстлик ва меҳр ришталарини боғлайдиган, эзгуликни улуғлайдиган маскан бўлиб қолаверади.

Кўп миллатли жамоангизга сиҳат-саломатлик, бахт-саодат ва мустақил Ўзбекистоннинг пойдеворини янада мустаҳкамлаш йўлидаги ишларингизда каттадан-катта омад ва зафарлар тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри,
1993 йил 23 сентябрь.

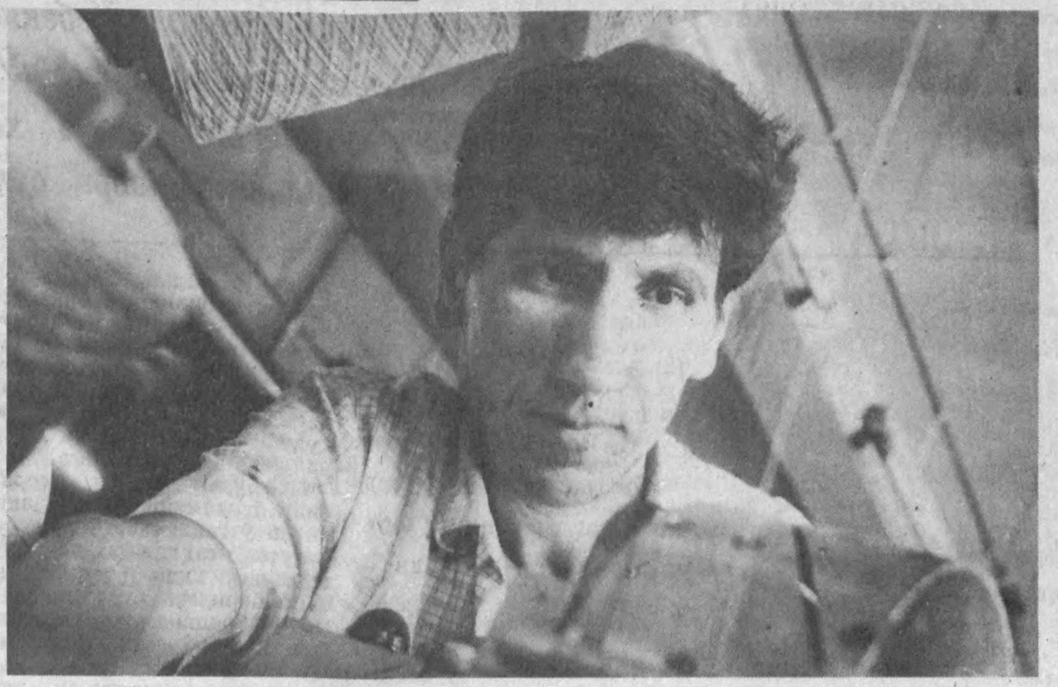

«Тошкент тўқимачилик комбинати» ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг илғор ишчиси Шуҳрат Матқурбонов ўз меҳнати билан ҳамкасблари олқишига сазовор бўлмоқда.
СУРАТДА: Шуҳрат Матқурбонов.
Виктор Багаев сурати.

МУБОРАК ЁШ

«Тошкент тўқимачилик комбинати» ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг жамоаси корхонанинг 60 йиллигини меҳнатда янги-янги ютуқлар билан кутиб олди. Бозор муносабатларига ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамай, бу ерда барча режалар бажарилмоқда, таъмирлаш ва техника билан қайта жиҳозлаш ишлари муваффақиятли бормоқда.

24 сентябрь куни Тошкентда, тўқимачилар саройида бўлиб ўтган тантанали йиғилишда шу ҳақда гапирилди. Унда бирлашма меҳнатчилари, уларнинг Қозоғистон, Қирғизистон ва тожикистонлик касбдошлари, бирлашмага маҳсулот етказиб берадиган Россия машинасозлик корхоналарининг, шунингдек, «Ўзбекенгилсаноат» уюшмасидаги турдош корхоналарнинг вакиллари иштирок этдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов «Тошкент тўқимачилик комбинати» ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг жамоасига давлатимиз раҳбари Ислом Каримовнинг табрикномасини ўқиб берди. Корхона меҳнатчилари республика Президенти номига мурожаатнома қабул қилдилар, унда самимий табрик учун миннатдорлик билдириб, мустақил ватанимиз бахт-саодати йўлида меҳнатда юксак кўрсаткичларни қўлга киритишга ваъда бердилар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг корхонанинг алоҳида намуна кўрсатган ходимларини тақдирлаш ҳақидаги фармони ўқиб эшиттирилди.

Йиғилишда бирлашманинг бош директори Б. Эргашев сўзга чиқди.

Тантанали йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Қ. Ҳаққулов, Тошкент шаҳрининг Ҳокими А. Фозилбеков иштирок этдилар.

(ЎзА).

ИСЛОМ КАРИМОВ НЬЮ-ЙОРККА ЖЎНАБ КЕТДИ

26 СЕНТЯБРЬ куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош ассамблеяси ишида иштирок этиш учун Тошкентдан Нью-Йоркка жўнаб кетди. Жўнаб кетиш олдидан берган мусоҳабасида у БМТ Бош ассамблеяси мажлисида сўзга чиқиши кутилаётганлигини айтиб, бу нарса Ўзбекстоннинг жаҳон ҳамжамияти билан муносабатларни ривожлантиришда, Ўрта Осиё минтақасидаги барқарорликни ва хавфсизликни мустаҳкамлашда муҳим қадам бўлажаклигини таъкидлаб ўтди.

Президентимизнинг ушбу ташрифи БМТ Бош ассамблеяси ишида иштирок этишдангина иборат бўлибгина қолмай, балки Ўзбекистоннинг бозорида ўз ўринларини излаш мақсадида фаолликларини кучайтириб юборган бир қатор Америка корпорациялари раҳбарлари билан музокаралар олиб бориш ҳам кўзда тутилган.

Тошкент аэропортида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчилари М. Умурзоқов, А. Азизхўжаев, Т. Алимов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Э. Халилов, Тошкент шаҳар Ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар. Кузатиб қолувчилар орасида АҚШнинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Лии Кларк ҳам бор эди.

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

АЙНИ кунларда Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» рисоласи ташкилотларда, жойларда ва кенг жамоатчилик орасида қизғин муҳокама этилмоқда. Ана шундай тадбирлардан бири 2-Тошкент Давлат тиббиёт институтида ҳам бўлиб ўтди. «Ўзбекистоннинг ўз демократик тараққиёт йўли» мавзуидаги бу илмий-амалий анжуманда Президентимизнинг юқорида қайд қилинган рисоласи билан бирга Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши XIII сессиясида сўзлаган нутқи ҳамда сессияда кўрилган «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳасининг муҳокамаси ҳам бўлди.

Анжуманни институт ректори, профессор Ҳамид Каримов кириш сўзи билан очди. Тошкент Давлат ҳуқуқшунослик институти ректори, ҳуқуқшунослик фанлари доктори, профессор Акмал Саидовнинг Ўзбекистонда ҳуқуқий давлат қуришнинг демократик асослари мавзуидаги, фалсафа фанлари доктори, профессор А. Жалоловнинг Олий Мажлисга сайловлар — Мустақил Ўзбекистон ижтимоий ҳаётини демократиялаштиришнинг муҳим бўғини тўғрисидаги маърузалари анжуман қатнашчиларининг эътиборини жалб этди.

Шунингдек, фалсафа фанлари доктори, профессор Баҳром Исмоиловнинг Мустақиллик мафкураси ва унинг фалсафий муаммолари тўғрисида, Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети тарих, фалсафа ва маданиятшунослик кафедраси раҳбари, фалсафа фанлари доктори, профессор Қўчқор Хоназаровнинг Ўзбекистонда мустақиллик ва ижтимоий тараққиётнинг баъзи масалалари тўғрисидаги маърузалари ҳам қизиқиш билан тингланди. Музокараларда институт профессор-ўқитувчиларидан профессор Носир Аҳмедов, профессор Эркин Қосимов, доцент Ўрол Обилов, доцент Пўлат Тўраевлар сўзга чиқишиб, ушбу анжуманнинг республикамиз истиқболининг порлоқлигига ишонч руҳида ўтганлигини таъкидладилар.

Абдумалик АВДУРАҲМОНОВ.

Тажрибалар асосида

РЕСПУБЛИКАМИЗДА янги типдаги ўқув юртлари тармоғи кенгайиб бормоқда. Лицей, гимназиялар эса иқтидорли ўқувчи-ёшлар истиқболини белгилашда муҳим таълим ўчоқлари сифатида ўзига кенг йўл топмоқда.

Шу ўқув йилининг ўзида бундай янги йўналишдаги билим даргоҳларидан 50 дан ортиғи фаолият кўрсатади. Пойтахтнинг Мирзо Улуғбек туманида эса гимназияларни ташкил этиш борасида кўп ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Тумандаги 50-мактаб педагогик жамоасининг орттираётган бой тажрибаси айниқса диққатга сазовордир.

Гимназия таълимининг ўзига хос хусусиятлари, ўқитиш усуллари шу билим даргоҳи мисолида янада бойитилиб, ривожлантирилмоқда. Шунингдек, ўқитувчилар жамоаси гимназия таълими истиқболи билан боғлиқ тадбирларни кўрмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги бу бой тажрибани ўрганиб, уни жойларда кенг ёйишга қарор қилди. Педагогик жамоанинг ибратли фаолияти республикада гимназия таълими модели асоси сифатида қабул этилди.

Озод ОЛИМОВ.

Маданият ходимлари хизматда

ПОЙТАХТИМИЗДАГИ «Миробод» маҳалласида Абдулла Авлоний номли маданият уйи қошида фаолият кўрсатаётган «Нодирабегим» фольклор-этнографик дастаси янги концерт дастурини намойиш этди. Райҳон Тўраева раҳбарлик қилаётган мазкур жамоа тайёрлаган «Момолар куйлаган қўшиқ» деб номланган дастур маҳалла аҳли томонидан илиқ кутиб олинди. Миллий урф-одатларимиз, ўзбек халқининг ўланлари, айтишув ва ёр-ёрлардан ташкил топган янги дастур унутилиб бораётган халқ қўшиқларидан тузилганлиги билан ҳам кўпчилик олқишига сазовор бўлмоқда.

* * *

БЕКТЕМИР тумани маданият уйи ижодий жамоаси эса «Чашма» маҳалласида «Бизнинг маҳаллада байрам» деб номланган янги дастурни намойиш этди. Бунда миллий тўй маросимлари, урф-одатларимиз акс эттан театрлаштирилган томошалар кўрсатилди. «Зилола» маҳалласида ҳам адабий мусиқали кеча бўлиб ўтди.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Навоий кон-металлургия комбинатининг 35 йиллиги тантанали нишонланди.

● 25 сентябрда «Сирдарё—93» илмий-дўстлик экспедицияси йўлга чиқди. Бу экспедиция 5 октябргача Ўзбекистондан ташқари Қирғизистон, Тожикистон ва Қозоғистонда ҳам бўлади.

● «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси самолётлари яна бир халқаро йўналиш бўйлаб уча бошлайдиган бўлди. Ўзаро аҳдлашувга мувофиқ яқин кунларда Тошкентдан бевосита Суриянинг Алеппо, шунингдек Дамашқ шаҳарларига самолётлар учиши йўлга қўйилади.

● «Экосан» халқаро экологик ва саломатлик жамғармасининг навбатдаги — учинчи поезди Бухоро ва Навоий вилоятларига йўл олди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Россия Президенти Борис Ельцин Президент қарорларини бажаришдан бош тортиш учун жавобгарликка жалб этиш тўғрисида фармон чиқарди. Унга кўра Президент фармонларини бажаришдан бош тортган мутасаддилар қонун бўйича жавобгарликка тортиладиган бўлди.

● Россия Президенти маъмуриятининг раҳбари Сергей Филатов мамлакатда парламент ва президент сайловлари бир вақтда ўтказилиши мумкинлигини айтди. Лекин буни Президентнинг ўзи ҳал қилиши керак.

● Украина Олий Кенгаши мамлакат парламентига янги сайловларни 1994 йил 24 мартда, президент сайловларини эса 1994 йил 26 июнда ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

● Кеча абхаз қуролли бўлинмалари Сухумини тўла эгаллаганликларини маълум қилдилар. Грузия раҳбари Эдуард Шеварднадзе турган Сухумидаги бино ҳам абхаз қўшинлари томонидан ўраб олинганлиги, ҳаёти хавф остида қолганлиги ҳам хабар қилинди.

● Россия ҳукумати 1 триллион рубль миқдорида тилла заём чиқаришга қарор қилди. Бу заёмга кафолат сифатида 100 тонна тилла ажратилди.

ХОРИЖДА

● Исроил ўз қамоқхоналарида ҳибсда сақланаётган 11 минг нафар фаластинликни озодликка чиқариш ниятида.

● Шимолий Атлантика блокининг Бош котиби Манфред Вёрнер НАТОнинг Босния ва Герцеговинада тинчликни таъминлаш юзасидан операцияси яқин ҳафталарда бошланиши мумкинлигини айтди.

● Ироқ ҳукумати мамлакатда алкоголли ичимликларни сотишни ман этиш тўғрисида фармон чиқарди. Бу фармонга кўра Ироқ ички ишлар вазирлигига жамоат жойларида алкоголли ичимлик ичаётган ёки уни сотаётган мусулмонларни жиноий ва маъмурий жавобгарликка тортиш топширилган.

● Америка Қўшма Штатлари конгрессининг сенати 1994 молиявий йилда хорижий давлатларга ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги қонун лойиҳасини маъқуллади. Унга кўра бу молиявий йилда Россия ва бошқа собиқ совет республикаларига 2,5 миллиард доллар миқдорида ёрдам кўрсатилади.

● Жанубий Кореянинг «Даэву», «Голд стар» ва бошқа компаниялари Россиядаги сиёсий танглик муносабати билан бу мамлакатга сармоя қўйишни тўхтатиб туришни мўлжалламоқдалар. Жумладан, Санкт-Петербургда янги автобус заводи қурилиши кечиктирилди. Россияда маиший электроника буюмлари ишлаб чиқариш лойиҳалари ҳам тўхтатиб қўйилган.

● Франс Пресс агентлигининг хабар қилишича, Иорданияга Афғонистонда махсус тайёргарликдан ўтган 300 нафарга яқин мусулмон жангарилари келган. Улар агар Иордания қироли Ҳусайн Исроил билан тинчлик тўғрисидаги шартномани имзоласа, унга қарши суиқасд уюштиришни мўлжаллаётган эканлар.

● Филиппин собиқ ҳукмронининг 64 ёшли беваси Имельда Маркос Манила суди томонидан 18 йил қамоққа ҳукм қилинди. У коррупцияда айбдор, деб топилди.

● Европада энг кўҳна ҳисобланган Болонья университетининг ректори Фабио Роверси Монако собиқ СССРнинг собиқ президенти Михаил Горбачевга ўз вақтида берилган фахрий профессор унвонини тортиб олишни талаб этди. Бунга унинг ана шу фахрий унвонни олиш учун университетга келиш таклифини қабул қилмаганлиги сабаб бўлди. Михаил Горбачев куни кеча Италияда бўлганида бу университетга эмас, унга яхшигина пул тўлаган мебель фабрикасига лекция ўқигани борган.

● ФИДЕ бошчилигида ўтказилаётган шахмат бўйича жаҳон биринчилиги учун Анатолий Карпов билан Ян Тимман ўртасидаги мусобақа иккинчи қисмининг тақдири хавф остида қолди. Гап шундаки, Омон султонати биринчиликнинг иккинчи қисмини ўтказиш юзасидан аввалги ўз таклифини қайтариб олди.

** Мутасаддилар фикрича...*

БЕНЗИН МУАММОСИ ҲАЛ ЭТИЛМОҚДА

● Кейинги пайтларда нефть маҳсулотларининг танқислиги анча сезилиб қолди. Бу ҳақда таҳририятимизга ёнилғи қуйиш шохобчаларида узоқ навбат кутаётганлар, шахсий ёки давлат транспортини бошқарувчилар тез-тез мурожаат қилмоқдалар. Биз Ўзбекистон нефть маҳсулотлари давлат ҳиссадорлик бирлашмасида бўлиб, бирлашма нефть маҳсулотлари мутаносиблиги ва улгуржи савдо бўлими бошлиғи Ренат Раҳимовдан ана шу саволларга жавоб олдик.

— Ренат Иброҳимович, ёнилғи маҳсулотларининг сезиларли даражада камайганлигининг сабаби нимада?

— Ҳозирги вақтда ҳар икки, уч хонадоннинг бирида шахсий машина бор. Бундан ташқари давлат транспортлари ҳам йилдан-йилга кўпайиб, нефть маҳсулотларига бўлган талаб ошиб боряпти. Бензиннинг танқислигига асосий сабаблардан бири қўшни давлатлар билан тузилган шартномаларнинг тўла-тўкис бажарилмаганидандир. Ўтган 8 ой мобайнида Қозоғистон Республикаси шартномадаги 180 минг тонна ўрнига 107 минг тонна, Россия 93 минг тонна ўрнига 56 минг тонна, Туркманистон эса 33 минг тонна ўрнига 11 минг тонна ёнилғи берди. Лекин биз бу вақтинчалик қийинчиликларни бартараф этиш чораларини кўряпмиз. Куни кеча вакилимиз ёнилғи маҳсулотларини етказиб бериш масаласини ҳал этиш учун Қозоғистонга жўнаб кетди. Туркманистондаги Чоржўй заводи билан ҳамкорликни кучайтирмоқдамиз.

Нефть маҳсулотларини кўпайтириш йўлида қилинаётган ҳаракатлардан мақсад, биринчидан аҳоли эҳтиёжини қондириш, бензин шохобчаларида машиналарнинг кўп навбатда туришига йўл қўймаслик бўлса, иккинчидан пахта йиғим-теримига етарли миқдорда ёнилғи бўлишини таъминлашдир.

— Республикамиздаги нефтни қайта ишлаш заводларидаги ишлар қай йўсинда боряпти?

— Фарғона ва Олтиариқ нефтни қайта ишлаш заводларида барча қийинчиликларга қарамасдан ишлар бир маромда давом этяпти. Масалан, улар саккиз ойлик режадагига нисбатан 7,5 минг тонна ошиқ бензин чиқариб беришди. Дизель ёнилғиси бўйича шу муддат ичида режадан ташқари 100 минг тоннадан ошиқ маҳсулот ишлаб чиқарилган.

— Кўпинча енгил ёки давлат автомашиналарига қуйилган бензинларнинг сифатсизлиги ҳақида нолишмоқда.

— Заводлардан келаётган бензинлар сифати қаттиқ назоратдан сўнг, қабул қилинади. Агар жойларда ҳақиқатан ҳам шундай воқеалар юз бераётган бўлса, биз бундай ҳолларга қарши муросасиз кураш олиб борамиз ва тегишли чораларни қўллаймиз. Ҳозир кўпгина жойларда мутахассисларимиз, раҳбарларимиз иштирокида текширишлар олиб борилиб, бу борада назорат кучайтирилмоқда. Умид қиламизки, жойларда бўлаётган фирибгарлик ҳолларига қарши курашда бизга халқимиз яқиндан ёрдам беради.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш жоизки бизда ҳозир бир литр бензиннинг нархи 150 сўм бўлди. Бироқ, Қозоғистонда А-76 маркали бензин 250 сўм, АИ-93 бензини эса 275 сўм бўлса, Молдовада бу кўрсаткич 245 ва 315 сўмларни ташкил этади. Шу жиҳатдан олганда бензинларимиз нархи кўпгина қўшни республикалардагига қараганда бирмунча арзон.

— Республикамизда Мингбулоқ, Кўкдумалоқ нефть конлари кўз очди. Бу эса келгусида Ўзбекистоннинг нефть маҳсулотлари билан таъминланишини бирмунча енгиллаштиради. Ҳозир нефтни қайта ишлаш заводларини қуриш борасида қандай ишлар қиляпти?

— Албатта, республикамиздаги Мингбулоқ, Кўкдумалоқ нефть конларининг очилиши шуни кўрсатадики, Ўзбекистоннинг катта миқдорда нефть заҳираси мавжуд. Фарғона, Олтиариқ нефтни қайта ишлаш заводларида ишни яхшилаш билан бирга Бухоро вилоятида шундай заводни қуриш мўлжалланяпти. Республикамизда яқин келажакда ёнилғига нисбатан бўлган талабнинг қондирилиши учун барча ҳаракатлар қилинмоқда.

Суҳбатдош Эркин ЭСИРГАПИЕВ.

ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТНИНГ АНИҚ ДАСТУРИ

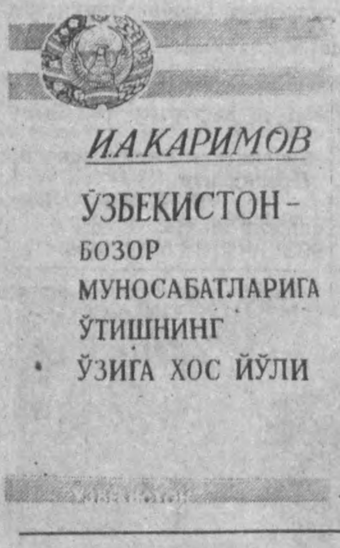

«Тошкент оқшоми»нинг Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон—бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» китобига бағишланган давра суҳбати

ЎЗБЕКИСТОН келажакда буюк давлат барпо этиш учун сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларда туб ислоҳотларни амалга оширмоқда. Бу тараққиёт йўлларини белгилаб беришда Президентимиз Ислом Каримовнинг рисолалари, дастурий нутқлари алоҳида аҳамият касб этяпти.

Яқинда «Ўзбекистон» нашриёти юртбошимизнинг «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» рисоласини чоп этди. Унда Ислом Абдуғаниевич Ўзбекистон иқтисодий мустақиллигини қарор топтиришга оид туб жиҳатдан инқилобий, айни пайтда пухта илмий асосланган ғояларни илгари сурган.

Рисолада бозор муносабатларига ўтишда жаҳонда ўхшаши бўлмаган ўз йўлимизнинг хусусиятлари ҳар тарафлама аниқ ва равшан белгилаб берилган. Муаллиф бозор иқтисодиёти миллий андозаси моҳиятининг тавсифини лўнда баён этган. Юртбошимиз аниқ далил-исботлар орқали ўтмишнинг оғир оқибатларини бартараф этиш, ҳозирги танглиқдан чиқиб олиш, иқтисодий мустақилликка эришиб, энг ривожланган мамлакатлар сафига қўшилишни таъминлайдиган иқтисодий сиёсат йўналишларини кўрсатиб беради.

«Тошкент оқшоми» газетаси таҳририяти Президентимиз бу китобининг иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишдаги дастуриламал аҳамиятини ҳисобга олиб, Тошкент юридик институти олимлари билан «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» китобига бағишланган давра суҳбати ўтказди.

Қуйида ана шу давра суҳбати иштирокчиларининг Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг асари хусусидаги фикр-мулоҳазалари билан танишасиз.

Муҳиддин МИРСАИДОВ, иқтисодий назария кафедрасининг мудири, иқтисод фанлари доктори, профессор:

— ПРЕЗИДЕНТИМИЗ Ислом Каримов Олий Кенгаш сессиялари, олимлар, маданият ходимлари, журналистлар, корхона ва ташкилотларнинг жамоалари билан учрашувларда, хорижий давлатлардаги анжуманларда сўзлаган нутқларида бир нарсани — Ўзбекистоннинг ўзига хос янгиланиш йўли борлигини доимо таъкидлайдилар. Шуниси алоҳида диққатга сазоворки, юртбошимиз нафақат назариётчи, балки, янги жамиятнинг, республика халқ хўжалиги мажмуининг, мустақил Ўзбекистоннинг барча соҳаларидаги амалиётчиси ва ислоҳотчиси бўлиб майдонга чиқди. Бунинг исботи сифатида яқинда чоп этилган ва республика жамоатчилиги томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинган **«Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли»** номли китобини мисол қилиб келтириш мумкин.

Айтиш мумкинки, жаҳон янги даврга қадам қўйди. Бу даврнинг ўзига хос белгилари, бир томондан, давлатлар ва халқлар ўртасида яқинлашув жараёнлари ва ҳамкорликнинг кучайиши, яхлит сиёсий ва иқтисодий маконларнинг вужудга келиши, ягона халқаро меъёрлар, қоидалар ва андозаларга ўтиш бўлса, иккинчи томондан, социалистик лагернинг емирилиши, тоталитар тузумнинг тугатилиши, унитар тизимлар ўрнида ёш мустақил давлатларнинг пайдо бўлишидир.

Шу ўринда ўз-ўзидан иккита муҳим муаммо юзага чиқади. Биринчидан, мустақилликка эришган давлатларнинг эски қолиплар билан ишлай олмаслиги билан боғлиқ масала бўлса, иккинчидан, янги жамиятнинг ислоҳ қилинадиган йўли қандай бўлиши керак, деган муаммодир.

Бу икки муаммога холис назар ташлайдиган бўлсак, биринчисини тарихнинг ўзи ечиб қўйганини ва унинг иккинчи муаммо билан у қадар боғлиқлиги қолмаганини кузатиш мумкин. Шу ўринда бир нарсани унутмаслик лозимки, ҳеч қачон, тарихий тажрибаларда кузатилишича, янги жамият бўш жойда, очиқ ерда қурилмаган. Бу шуни кўрсатадики, ҳар қандай ислоҳ, ҳар қандай янги, ўзига хос йўл аввалги тартиблардан, тузилмалардан узилган ҳолатда бўлиши мумкин эмас.

Юқорида қайд этилган китобнинг «Ўтмишдан қолган мерос ва иқтисодий ислоҳотлар зарурияти», деб номланган бўлимида Ислом Каримов иқтисодий мустақилликка эришиш йўлида бир қанча объектив қийинчиликларни енгиб ўтиш, СССРнинг парчаланиб кетиши натижасида яккаҳокимлик тизимидан мерос бўлиб қолган муаммолар мажмуини ҳал этиш, айни пайтда ёш мустақил давлатнинг шаклланиши ва қарор топишида муқаррар равишда вужудга келадиган бир қатор муаммоларга тўхталади.

Маълумки, собиқ марказ Ўзбекистонни том маънода хом ашё базасига айлантиришга уриниб келган ва кўп йиллар бунинг уддасидан чиққан ҳам. Бу билан республикамизнинг жуда кўп миқдордаги ер ости ва усти бойликлари таланди. Қанчадан-қанча маҳсулотлар, хом ашё талаб кетилиши билан бир қаторда аҳолининг яшаш шароити ниҳоятда оғир даражага тушиб қолди. Ушбу китобда таъкидланишича: **«Иқтисодий муаммолар демографик ҳолатда юзага келган аҳвол билан қўшилиб, ижтимоий масалаларни ҳал этишни ғоят долзарб қилиб қўймоқда. Ўзбекистонда аҳолининг турмуш даражаси энг паст бўлиб қолди. Маълумотларга қараганда, 1990 йилда республика аҳолисининг 70 фоизга яқинининг жами даромади тирикчилик учун зарур бўлган энг қуйи даражадан паст эди».**

Ўз-ўзидан кўриниб турибдики, республикамиз мустақиллигининг қўлга кириши олдимизга жуда масъулиятли вазифани — ўтмишдан мерос бўлиб қолган иллатларни бартараф этишни зиммамизга юклади. Бунинг учун иқтисодий ислоҳот зарур бўлди. Хўжалик юритилишининг янги, ўзига хос йўлини шакллантириш давр талабига айланди.

Президентимиз Ўзбекистонни ҳуқуқий демократик давлат сифатида оёққа туриш ва шаклланиши концепцияларини, асосий қоидалари ва иқтисодий йўналишларини, бозор иқтисодига ўтишнинг барча тамойилларини, олиб борилиши лозим бўлган ички ва ташқи сиёсат шаклларини «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» номли китобида аниқ кўрсатиб берган. Муаллифнинг таъкидлашича, янги ишда **«гап бозор муносабатларига ўтишда ўхшаши бўлмаган, бетакрор яхлит андозамизни ишлаб чиқиш, ўз йўлимизни танлаб олиш ҳақида бормоқда».** Бу йўл уч таркибий қисмдан иборат:

биринчиси, ижтимоий жиҳатдан йўналтирилган бозор иқтисодиёти миллий андозаси моҳиятининг тавсифи;

иккинчиси, қатъий марказлаштирилган маъмурий-буйруқбозлик тизимидан хўжалик юритишнинг бозор муносабатларига асосланган йўлига ўтишнинг энг муҳим принциплари;

учинчиси, иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишнинг, танглиқдан чиқа олишнинг, барқарорликни ва муҳим ижтимоий-иқтисодий ривожланишни таъминлашнинг аниқ йўналишлари.

Шуни айтиш лозимки, Ислом Каримов республикада олиб борилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг ўзаги сифатида беш тамойилни алоҳида уқтиради. Ҳақиқатан ҳам бу беш асосий тамойил Ўзбекистон давлат қурилиши ва иқтисодиётини ислоҳ қилиш дастурининг ўзагидир. Уларнинг моҳияти қуйидагича:

Биринчидан, иқтисодий ислоҳотлар ҳеч қачон сиёсат ортида қолмаслиги керак, у бирор мафкурага бўйсундирилиши мумкин эмас. Бунинг маъноси шуки, иқтисодиёт сиёсатдан устун туриши керак.

Иккинчидан, давлат бош ислоҳотчи бўлиши лозим. У ислоҳотларнинг устивор йўналишларини белгилаб бериши, ўзгартиришлар сиёсатини ишлаб чиқиши ва уни изчиллик билан ўтказиши шарт.

Учинчидан, қонун-қоидаларга риоя этилиши устувор бўлиши лозим. Бунинг маъноси шуки, демократик йўл билан қабул қилинган янги Конституция ва қонунларни ҳеч истисносиз ҳамма ҳурмат қилиши ва уларга оғишмай риоя этиши лозим.

Тўртинчидан, аҳолининг демографик таркибини ҳисобга олган ҳолда кучли ижтимоий сиёсатни ўтказиш.

Бешинчидан, бозор иқтисодиётига ўтиш объектив иқтисодий қонунларнинг талабларини ҳисобга олган ҳолда, «инқилобий сакрашларсиз», яъни эволюцион йўл билан, пухта ўйлаб босиб, босқичма-босқич амалга оширилиши керак.

Ўтиш даврида иккинчи тамойил жуда муҳим аҳамият касб этади. Шунинг учун ҳам муаллиф уни алоҳида бўлим сифатида ажратган. У «Давлат иқтисодий ўзгартиришларнинг ташаббускори ва бош ислоҳотчиси» деб аталади.

Жаҳон тажрибасининг гувоҳлик беришича, давлатда иқтисодни умумий тарзда юритишнинг уч хил йўналиши бор. Биринчи ҳолатда фақат иқтисодиётни юксалтириш асосий диққат марказида туради ва олиб борилаётган иш тезлашади. Иккинчи ҳолатда, иқтисодга қарши сиёсат олиб борилади ва у инқирозга учрайди. Учинчи ҳолатда давлат иқтисодни юксалтиришни маълум йўналишлар асосида ривожлантиришга интилади. Сўнгги ҳолат энг яхшиси ҳисобланади.

Давлат ўз сиёсатини, иқтисодий сиёсатини турлича ишлаб чиқиши ва қўллаши мумкин. Фақат иқтисодий жараёнларни умумий бошқариш учун, уларни йўлга солиб туриш учун солиқ, кредит ва бюджет сиёсатларини ниҳоятда пухта ташкил қилиш керак бўлади. Мана шу сиёсат орқали иқтисод секин, ўрта ва тезроқ суръатларда амалга ошади.

Ўзбекистон Республикаси ҳозир кўп тармоқли иқтисодга ўтмоқда. Бюрократик, буйруқбозлик услубидан бозор иқтисоди сари қадам қўйиляпти. Бу жараёнлар кетаётган вақтда давлат кузатувчи бўлиб туриши мумкин эмас. У фақат хўжалик юритиш шаклларини яратиб берибгина қолмасдан, балки уларни юритишда, амалиётга жорий этишда ҳам, ижтимоий-иқтисодий жараёнларни бошқаришда ҳам ташаббускор бўлиши керак. Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» номли китобида бу муаммолар, долзарб масалалар ўзининг чуқур илмий, асосли ва ёрқин ечимини топган.

Икром ЗОКИРОВ, фуқаролик ҳуқуқи кафедраси мудири, юридик фанлари доктори, профессор:

— ЮРТБОШИМИЗ Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» номли янги рисоласи республикамиз тараққиёти йўналишини белгилаб берувчи муҳим дастуриламалдир. Бу асар билан танишган ижтимоий фанлар бўйича мутахассислар ҳам ўз соҳалари учун муҳим ва қимматли йўл-йўриқлар топа оладилар. Масалан, Ўзбекистон давлат қурилиши ва иқтисодиётини ислоҳ қилиш дастурининг бешта асосий қоидаларидан бири — иқтисодиётни мафкурадан холи қилиш ҳақидаги тамойил фуқаролик ҳуқуқи учун принципиал ва услубий аҳамиятга эга.

Президентимиз ўз рисоласида бу тамойилни шунчаки айтиб ўтган эмас. Балки у чуқур таҳлил қилинган, мазмуни ҳар тарафлама очиб берилган ва унинг намоён бўлиши хусусиятлари батафсил кўрсатиб ўтилган. Бу тамойил яқин ўтмиш тарихимиздан чиқарилган хулоса, ўзига хос сабоқдир. Ахир ўша даврларда иқтисодий, мулкий муносабатлар мафкуравий андозалар билан ўлчанар эди ва у қандай оқибатларга олиб келгани ҳаммамизга аён.

Маълумки, фуқаролик ҳуқуқини тартибга солиш доираси мулкий муносабатларнинг кенг соҳасини қамраб олади ва шу сабабли ҳам у иқтисодиётга ҳуқуқ фанлари ичида энг яқин туради. Бинобарин фуқаролик ҳуқуқида қатор коммунистик мафкуравий андозалар ҳуқуқ меъёр (норма) лари сифатида мустаҳкамлаб қўйилган эди. Булар жумласига давлат (умумхалқ) мулкининг етакчилиги ва имтиёзли мақоми ҳақидаги, уни алоҳида махсус ҳимоя қилиш тартиби ҳақида, хусусий тадбиркорликка нисбатан чеклашлар ҳақида ва ҳоказолар киради.

Эндиликда иқтисодиётни мафкурадан холи қилиш фуқаролик ҳуқуқи меъёрларининг адолатлилигини ва самарадорлигини таъминловчи муҳим кафолатдир. Бундай пурмаъно ғоялар рисолада ягона эмас. Мулкнинг барча турларини ва хўжалик юритишнинг барча шаклларини юридик тенг ҳуқуқлилиги, мулкий муносабатлар субъектлари фаолиятининг энг кўп даражада эркинлигини таъминлаш ҳақидаги алоҳида таъкидланган қоидалар ҳам, фикримча, фуқаролик ҳуқуқи тамойиллари сифатида аҳамиятга эга. Уларнинг замирида ҳам олам-олам маъно ётибди.

Рисолада Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотларни ҳуқуқий таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор берилган, ҳатто унга махсус боб бағишланган. Худди шу муносабат билан Фуқаролик кодексини янгилаш муаммоларига ҳам алоҳида тўхтаб ўтилган. Президентимизнинг таъкидлашича, яхлит бозор механизмининг ҳуқуқий тизимини яратишда товар-бозор муносабатларини юридик асоси алоҳида олинган иқтисодий қонунлар ёки ҳаттоки уларнинг йиғиндиси эмас, балки умуман бозор ҳуқуқи эканлигидан келиб чиқиши зарур. Бозор қонунлари тўпламининг барча таркибий қисмлари ўзаро боғланган бўлиши ҳамда хусусий ҳуқуқ нормаларига таянувчи бозор муносабатларининг бутун тизимини бирлаштиришга ва унинг ички уйғунлигини таъминлашга хизмат қилувчи фуқаролик кодекси асосида қурилган бўлиши шартлиги алоҳида уқдирилади.

Бу фикрлар ўзига хос ижодий янгилик маҳсули бўлиб, илмий фикрлар доирасига биринчи марта киритилмоқда. Айни вақтда у шунчаки тахминий тусмол назария ёки яққол кўриниб турган ҳақиқатларни шунчаки тасвирлаш, изоҳлаш эмас, балки илмий жиҳатдан чуқур ўйланган, пухта мантиқий асосланган қарашлар тизимидир. Бу юртбошимизни нафақат узоқни кўра билувчи моҳир ташкилотчи раҳбар, балки теран тафаккурли олим сифатидаги салоҳиятидан ҳам дарак беради. Жамиятимиздаги туб ўзгаришлар фуқаролик ҳуқуқининг анъанавий қобиғига сиғмай қолди. Эндиликда бу ҳуқуқ доирасига ўзига хос ҳосила ҳуқуқлар, унинг таркибий қисми бўлган йўналишлар вужудга келмоқда. Бундай тарихий ўзгаришларни Ислом Абдуғаниевич чуқур асослаб берган. Бозор ҳуқуқи ва хусусий ҳуқуқ ўз йўналишлари бўйича бири муносабатлар объектларини, иккинчиси эса иштирокчилар мақомини тартибга солишга, мақсадга мувофиқ таъсир этишга қаратилмоғи лозим. Уларнинг кесишиш нуқтаси, уйғунлашув мақоми фуқаролик кодекси замирида рўй бериши шубҳасиз.

Бу асар тараққиётимиз учун дастуриламал, фанларимиз учун ўзига хос услубий йўлланма, қонунларимизни такомиллаштириш учун муҳим назарий манба бўлиб хизмат қилиши шаксубҳасиздир.

Муҳиддин САЙДАҲМЕДОВ, хўжалик ҳуқуқи кафедрасининг мудири, юридик фанлари номзоди:

— ҲУҚУҚНИНГ муҳим соҳаси бўлмиш хўжалик ҳуқуқи хўжалик юритиш ва унга раҳбарлик қилишда асосий омиллардан бўлиб, уларни ҳаракатга келтирувчи зарурий восита ҳисобланади. Хўжалик фаолиятини бозор муносабатисиз тасаввур қилиш мутлақо мумкин эмас. Чунки улар бир-бирига мос, ўзаро уйғунлашган бўлиши ҳозирги шароит талабидан келиб чиқиши лозим.

Президентимизнинг китобида **«Бозор иқтисодиёти ҳуқуқий нормалар ва қоидаларга таяниши билан маъмурий-буйруқбозлик тизимидан фарқ қилади. Бозор муносабатларининг бутун механизми давлат томонидан кўрсатиладиган ва қонун билан мустаҳкамланадиган бозор шарт-шароитлари доирасидагина амалга оширилади»,** деб алоҳида қайд қилинган. Дарҳақиқат, бозор муносабатларини ҳаракатга келтирувчи механизмга мос келадиган ҳуқуқий заминни яратиш узоқ даврни талаб қилувчи объектив жараёндир. Муайян жараён муддатини белгилашда, уни тезлаштиришда қонунларнинг вазифаси беҳад каттадир. Бунга кейинги пайтлардаги республикамизда қабул қилинган Асосий Қонун — Конституция, шунингдек, мулкчилик, корхоналар, тадбиркорлик, ижара, кооперация, ташқи фаолият, чет эл инвестициялари, давлат мулкини хусусийлаштириш тўғрисидаги қатор қонунлар киради.

Хўжалик муносабатларини узлуксиз такомиллаштириш ва унинг негизи ҳисобланган ҳуқуқий воситаларни мустаҳкамлаш мақсадида мавжуд қонунларни, уларни қўллаш амалиётини ҳисобга олган ҳолда узлуксиз тўлдириб бориш, бозор муносабатларининг фаолият соҳасини кенгайтирувчи ва уларни мустаҳкамловчи янги ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш зарурдир. Ўз навбатида амалдаги ва келажакда қабул қилинадиган қонунлар ҳаётий, амалиёт билан узвий боғлиқ бўлиши ва ундан келиб чиқмоғи лозимдир.

Халқ хўжалигининг барча соҳаларида иқтисодий ислоҳот кенг кўламда амалга оширилаётган пайтда хўжалик юритишнинг услуб ва шакллари янада такомиллашиб бораяпти.

Ишлаб чиқариш-хўжалик ташкилотлари фаолиятини муттасил уюштириш, уларга тегишли давлат идоралари томонидан раҳбарлик қилиш хўжаликни бошқаришнинг зарурий шаклларидандир. Хўжалик ташкилотларининг фаолияти юзасидан назоратни амалга ошириш билан биргаликда уларнинг хўжалик шартномалари асосида муносабатларида иштирокини кенг йўлга қўйиш бозор иқтисоди талабидан келиб чиқади. Бунда шартнома хўжалик юритишнинг асосий воситаси ҳисобланиб, иқтисодий муносабатларни вужудга келишида фаол ўрин тутади. Муносабат иштирокчилари — хўжалик ташкилотларига кенг эркинлик берилиб, уларнинг ҳуқуқларини амалга оширишга имконият яратилиб берилиши керак. Чунки иқтисодиётга раҳбарлик қилиш ва хўжалик алоқаларини ташкил қилишда шартномаларнинг аҳамияти ниҳоят даражада каттадир.

Хўжалик фаолиятининг иштирокчилари ташкилотлардан ташқари яна кимлар бўлиши мумкин?

Бозор иқтисоди жараёнида хўжалик шартномалари унинг иштирокчилари ўртасидаги муносабатларнинг юридик табиатини, ўзига хос хусусиятларини белгилаб берувчи юридик восита ҳисобланади. Хўжалик юритишда, товар айирбошлашда хўжалик ҳуқуқининг субъектлари — иштирокчиларининг доираси яна кенгайиб бормоқда, бу табиийдир. Илгари хўжалик ташкилотлари, корхоналар, муассасалар ва уларнинг ички бўғинлари хўжалик фаолиятидагина иштирокчи бўлиб ҳисобланган бўлса, кейинги амалдаги қонунчиликка мувофиқ уларнинг ҳаракати янада кенгайган ҳолда хўжалик юритувчи субъектларининг доираси янада ортиб бораяпти. Мулкчилик тўғрисидаги, ижара ҳақидаги қонунларга мувофиқ фуқаролар хўжалик фаолиятида якка тартибдаги гуруҳий. субъектлар бўлиб иштирок этишлари мумкин. Улар хўжалик муносабатларида ўзаро иштирокчилар бўлибгина қолмасдан, ташкилотлар билан ҳам муносабатда қатнашишлари мумкин. Айни вақтда моддий-техника таъминоти, қишлоқ хўжалигидаги ишлаётган ижарачиларга транспорт, таъмирлаш хизмати ва бошқа хизматлар кўрсатиш тузиладиган шартномалар асосида амалга оширилади.

Узоқ БОЗОРОВ, экология ва қишлоқ хўжалиги ҳуқуқи кафедраси мудири, доцент:

— ЎЗБЕКИСТОН Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг ўз ҳудудидаги ер, ер ости бойликлари, сув, ўрмон, ҳайвонот дунёсига мустақил эгалик қилиш, улардан фойдаланиш ва тасарруф этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

Ўзбекистон заминида хилма-хил табиий бойликлар мавжуд. Республикамизда минерал хом ашёнинг 95 тури аниқланган. Бу минерал хом ашёларнинг 700 та кони бор. Бундан ташқари табиий газ қазиб олиш бўйича биз собиқ Иттифоқ республикалари орасида учинчи ўринда турамиз ва жаҳондаги газ қазиб чиқарувчи 10 та энг йирик мамлакат қаторига кирамиз. Шунинг учун ҳам атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш республикамиз олдида турган муҳим вазифалардан ҳисобланади. Охирги 2-3 йилда Ўзбекистон Олий Кенгаши томонидан «Ер тўғрисида», «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида», «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида», «Алоҳида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида» ва бошқа бир қанча янги қонунлар қабул қилинди. Ушбу қонунларнинг аҳамияти жуда катта бўлиб, республикамиз табиий ресурсларни муҳофаза этиш ва улардан оқилона фойдаланишнинг ҳуқуқий масалаларини ҳал қилишга хизмат этмоқда.

Табиий ресурсларимиз мустақил давлатимизнинг сиёсий ва иқтисодий пойдеворининг негизи ҳисобланади. Республикамиз Президенти И. А. Каримов «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» асарида **«Мустақиллик шароитида ер, ер ости бойликлари, бошқа табиий ресурслар, кўп авлодларнинг меҳнати билан барпо этилган иқтисодий, илмий-техникавий имкониятлар ва ақл-зиё салоҳияти миллий бойликка айланиб, одамлар фаровонлигининг гарови ва ижтимоий тараққиётнинг асоси бўлиб қолди»,** деб таъкидлайдилар. Шунинг учун ҳам табиий бойликларимиздан оқилона фойдаланишни ҳуқуқий тартибга солишни таъминлаш қонунчилигимиз олдида турган асосий вазифалардан бири ҳисобланади.

Бозор муносабатларига ўтишда аграр секторини ислоҳ қилиш босқичлари, йўналишлари ва вазифалари ҳам бу асарда очиқ-ойдин ифодалаб берилган. Хусусан, унда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, фермер хўжаликларига кенг йўл очиб бериш, суғориладиган ерларнинг ҳолатини яхшилаш, зарар кўриб ишлаётган давлат хўжаликларини жамоа хўжаликларига айлантириш ва қишлоқ аҳлини иш билан таъминлаш, бошқа муҳим йўналишлар кўрсатиб ўтилган. Фермер хўжаликларини ташкил қилиш аграр секторда йирик иқтисодий ислоҳотларни бошлаб бермоқда. Ҳозирги вақтда 53 минг гектардан кўпроқ майдонда 5300 мустақил деҳқон хўжаликлари ишлаб турибди. Зарар кўраётган ва паст рентабелли давлат хўжаликлари мулкчиликнинг бошқа шаклларига ўтказилмоқда, яъни 640 давлат хўжалигидан 280 таси жамоа хўжалиги, 280 кооператив, 70 таси ижара корхоналарига айлантирилди.

Шуларни инобатга олиб кўрсатиб ўтилган йўналишларнинг ҳуқуқий механизмини яратиш олдимизда турган асосий вазифалардан бири ҳисобланади.

Аҳолининг экологик маданиятини кўтариш табиатни муҳофаза қилишнинг самарадорлигини оширади. Шунинг учун ҳам республикамизда табиатни муҳофаза қилиш ишларини йўлга қўйишда экологик таълим ва тарбияни такомиллаштириш, уларга бўлган эътиборни кучайтириш муҳим аҳамият касб этади. Шундай экан, экологик таълим ва тарбия тизимини такомиллаштириш, яъни мактабгача тарбия масканлари, мактаб, ўрта махсус, олий ўқув юртларида «Экология асослари» фанини ўқитишни кенг йўлга қўйиш катта аҳамиятга эгадир.

Анвар ҚОДИРОВ, фалсафа кафедраси мудири, фалсафа фанлари доктори, профессор:

— ШУНИ айтиш лозимки, бозор муносабатлари этикасини, ахлоқини кишилар онгида шакллантирмас эканмиз, ҳақиқий бозор муносабатларига ўта олмаймиз. Ривожланган маърифий мамлакатларда бозор муносабатларида юксак ахлоқий талаблар — ҳалоллик, тўғрилик, ўз сўзининг устидан чиқа олишлик, ўта масъулиятлилик каби фазилатлар устуворлик қилади.

Ҳозирги пайтда давлат, халқ мулкини ўғирлаш, камёб истеъмол молларини қалбаки ҳужжатлар ёрдамида республикадан олиб чиқиб кетиб, мўмай даромад қилишга ҳаракат қилиш каби нохуш ҳодисалар бозор муносабатларига, қолаверса юртимиз обрўйига ҳам путур етказмоқда. Жамиятшунос мутахассисларимиз бу муаммо устида чуқур илмий-амалий тадқиқотларни бошлашлари зарур. Ҳар бир ишбилармон, савдогар фақат маркетинг ва менежмент асосларинигина эмас, балки бозор этикаси назариясини ҳам билмоғи лозим. Айнан шундагина том маънодаги бозор муносабатларига ўтиш, Президентимиз Ислом Каримов ўз рисоласида назарда тутган иқтисодий ва маънавий салоҳиятни фаоллаштириш мумкин бўлади.

Бу нарса шубҳасиз миллий мустақил тараққиёт мафкурасининг ажралмас қисмини ташкил этади.

Мафкура масаласи бугун ўта долзарб масалага айланмоқда. Кишилар яқингача «мафкура» сўзидан чўчишар эди. Чунки собиқ шўролар тузумида барча ҳаёт, жумладан иқтисодий ҳаёт ҳам мафкуравийлашган эди. Мафкурадан кишилар ҳайиқиб қолишган эди. Бироқ, ҳаёт шуни кўрсатадики, мафкурасиз давлат тараққиёти мумкин эмас. Мафкура жамиятни бошқарувчи, маълум мақсадга йўналтирувчи омилдир. Мафкурасиз бозор иқтисодига ўтиш қийинлашади. Мафкура асосини миллий манфаатлар, миллий маънавият асослари, миллий қадриятлар тизими ташкил этади. Мафкуранинг амалий ва назарий муаммолари бугунги кунда ўта долзарблашиб бормоқда.

ДАВРА СУҲБАТИ иштирокчиларининг якдил фикрича, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» рисоласи дастуриламал аҳамиятга молик асардир. Ундаги иқтисодий назариянинг мағзини чақиш, амалий тавсияларга риоя этиш иқтисодий тараққиётнинг ойдин йўлига чиқиб олишга хизмат қилади.

Бутун маърифатпарвар дунёнинг тажрибаси бозор иқтисодиёти тараққиёт йўлидаги муқаррар босқич эканлигини исботлаб турибди. Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек, бозор муносабатларигина республика ишлаб чиқарувчи кучлари заминидаги улкан имкониятлардан халқимиз бахт-саодати йўлида, унинг турмуш даражасини ошириш мақсадида самарали фойдаланиш имконини беради. «Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» рисоласининг тарихий аҳамияти ҳам худди шундадир.

* * *

Давра суҳбатини Эркин ЭРНАЗАРОВ ёзиб олди.

** Талабалар ҳаётидан*

ФОЙДАЛИ ҲАМКОРЛИК

«ЮЛДУЗ» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрланаётган маҳсулотларнинг сифатли ва харидоргир бўлиб бораётгани ҳақида кўп мулоҳазалар билдирилмоқда. Ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида корхона маъмурияти мавжуд қийинчиликларни енгиш мақсадида барча имкониятлардан оқилона фойдаланмоқда. Шуни қувонч билан таъкидлаш зарурки, бирлашма 22-ҳунар-техника билим юртини ўз оталиғига олган. Айни пайтда мазкур билим даргоҳини етарли шарт-шароитлар билан таъминлаш, талабаларни моддий жиҳатдан ижтимоий ҳимоя қилишга алоҳида эътибор беріляпти.

— Бундай ҳамкорлик ҳар томонлама фойдали бўлмоқда, — деди билим юртининг директори Мирҳайит Юнусов. — Энг муҳими, талабалар ўз назарий билимларини амалий жиҳатдан мустаҳкамлашга эришишяпти. Икки йилдан бери замонавий, барча қулайликка эга бинода таълим-тарбия беряпмиз. Қизларимиз икки маҳал иссиқ овқат, стипендия билан таъминланган. Маъмуриятимиз ҳамда касаба уюшмаси талабаларнинг бўш вақти мазмунли ўтишини таъминламоқда...

Билим юртидаги ўқув хоналари билан яқиндан танишдик. Ҳақиқатан ҳам бу ерда ўқиш ҳамда олган билимни амалий жиҳатдан мустаҳкамлаш учун барча шарт-шароитлар етарли. Мавжуд еттита ҳунар устахонасидан замонавий дастгоҳлар, тикув машиналари ўрин олган. Уларнинг ҳар бирида 80-90 нафардан талабалар бўш вақтларда ишлаб, ўз маҳоратларини ошириб боришяпти. Ўрни келганда шуни айтиб ўтиш зарурки, қизлар тайёрлаган маҳсулотларининг 50 фоиз ҳақини ўзлари олишяпти. «Вадим» кичик корхонаси билан тузилган шартномага кўра билим юртига хом ашё етказиб берилмоқда. Аёллар костюм-юбкасига мўлжалланган матолар, тугма, ип билан таъминлаш уларнинг зиммасида. Талабалар тайёрлаган маҳсулотларидан ярми билим юрти ҳисобига ўтказилади.

Яна бир нарса. Илгари назарий билимлар учун кўп вақт ажратиларди. Эндиликда асосий эътибор ўқиб ўрганилгани амалий жиҳатдан мустаҳкамлашга қаратиляпти. Аввалари қизлар уч турдаги операция бўйича тикиш-бичиш ишларини бажаришган бўлса, эндиликда бу рақам 20 турни ташкил этяпти. Амалий машғулотларни янги дастур бўйича ташкил этиш яхши самара беряпти.

— Яқин келажакда корхона билан бирга маҳсулот ишлаб чиқаришни режалаштиряпмиз, — деди Мирҳайит Юнусов суҳбатимиз сўнгида. — Шуни назарда тутиб, устахоналарни замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш, ҳар томонлама пухта, етук мутахассислар тайёрлашга алоҳида эътибор беряпмиз. Тикиладиган кийимларнинг моделини замонга қараб ўзгартириш ҳам диққат марказимизда. Айни пайтда усталаримиздан Эгамберди Абдукаримов, Константин Ли ва бошқалар ўз маҳоратларини кўрсатиб, ёшларга бор билим ва тажрибаларини ўргатишяпти.

Шавкат САЪДИЕВ.

Адабиёт ва санъат

Кўргазма таассуротлари

НАФИС ТАСВИРЛАР

ЎЗБЕКИСТОН рассомлари ва амалий санъат усталари уюшмаси ҳамда «Инвестбанк» томонидан ташкил қилинган, мамлакатимиз мустақиллигининг 2 йиллигига бағишланган, Киночилар уйида намойиш этилаётган тасвирий санъат кўргазмасини пойтахтликлар, шунингдек шаҳримизга ташриф буюрган меҳмонлар қизиқиш билан томоша қилмоқдалар. Кўргазманинг салмоқли қисмини Муҳаммадёр Тошмуротов, Бахтиёр Назаров, Акмал Нуритдинов, Журъат Раҳмонов, Иброҳим Валихўжаев томонидан яратилган мойбўёқли рангтасвирлар туркуми ҳамда Сапар Султонмуротов ишлаган бадиий безакли сополсозлик намуналари эгаллаган.

Айниқса истеъдодли ёш мўйқалам соҳиби Акмал Нуритдинов яратган кенг қамровли сермазмун, ранг ва чизгилар товланишларига бой композициялар кўпчилик эътиборини тортмоқда. Мусаввир кейинги йилларда инсон ички оламининг табиат ва жамият билан қоришиқ нуқталарини тадқиқ этиш, одам руҳиятидаги нозик кечинмаларга ишора қилувчи рамзий тасвирлар яратиш борасида самарали изланмоқда. Унинг «Хаёл», «Кумуш», «Алла», «Ширин туш», «Лайли ва Мажнун», «Иссиқ тандир», «Марокаш таассуротлари», «Робот» каби асарлари юқоридаги фикримизнинг тасдиғи бўла олади.

«Кумуш» асари тасвир воситаларининг қўлланиши жиҳатидан гўзал, жозибадор, нақшинкор кўҳна кошинлар сингари «ял-ял» товланади. Унга қараб миллий халқ ҳунармандчилиги ва меъморчилиги намуналарига қоришиқ бир муҳитда қараб турган Кумушнинг ой янглиғ гўзал ҳусну таровати балқиб турибди, дейсиз. «Иссиқ тандир»да эса, гўзал ёшлик, бахт-иқболнинг оний лаҳзалари, турмуш кечинмаларининг рамзий маънода инъикос эттирувчи воқеа-ҳодисалар акс эттирилган. Ҳаёт тандирдек қайноқ, унинг ёруғ пайтлари ҳам, қоронғу, совуқ лаҳзалари, изтиробли кунлари ҳам бўлади, албатта. Рассом икки бир-бирига пайванд ёшлар образи орқали «Ҳар қандай муҳитда ҳам ўзаро меҳр-муҳаббат, ҳурмат, эҳтиром барқарор бўлса, ҳаёт лаззати тотлироқ бўлади», дейди гўё. Юқоридаги барча кечинмаларнинг қаҳрамонларини шунинг учун тандир — яъни «ҳаётнинг иссиқ-совуғининг, пасту баландининг рамзий муҳити»да маҳорат билан акс эттиради. «Муҳаббат шундайки унинг қайноқ изтироблари, ташвишлари ҳам бор», дейди мусаввир тасвирлар орқали сўзлар экан. «Алла» асарида беланчак тебратиб ўтирган аёлнинг мунис қиёфаси ердан анча юқорида «ой ўроғи»нинг ёнида муаллақ бир ҳолатда, илоҳийдек бўлиб туюлувчи муҳит бағрида тасвирланади. Ундан она алла айтганда руҳан нақадар юксакликка парвоз қилиши, кўтаринки бир тугал қиёфа касб этиши англашилади.

Муҳаммадёр Тошмуротовнинг «Оқшом», «Куйлаётганлар», «Ғилмонлик аёллар», «Пичирлаш», «Оқ-Сарой», Журъат Раҳмоновнинг «Хотира», «Кўҳна Тошкент», «Қайтиш», Иброҳим Валихўжаевнинг «Ер иси», «Йўловчи» номли асарлари ҳам томошабинни бефарқ қолдирмайди. Чунки уларда халқимиз турмуши, орзу-ўйлари, шу кеча-кундуздаги ҳаёти, узоқ ва яқин ўтмиши воқеалари қуюқ бўёқли сермазмун тасвирларда ўз бадиий аксини топган.

Баҳром ТОЖИЕВ.

Маданият масканларида

ТОШКЕНТДАГИ хореография билим юртида бир нафасга бўлса-да нафосат булоғи тиним билмай қайнайди. Бу ерда бўлажак раққосалар — эртанги кунимизнинг Мукаррама Турғунбоевалари, Галия Измайловалари қунт билан санъат сирларини ўрганадилар. Уларга бу йўлда машҳур раққосалар Қундуз Миркаримова, Гулнора Маваева сингари, устозлар ҳамкору ҳамдаст бўладилар.

СУРАТЛАРДА: Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган артист Назира Ёқубова мумтоз рақслардан машғулот ўтмоқда; бўлажак раққосалар қизғин машқ билан банд.

Андрей Пишненко суратлари.

Китоб жавонингизга

«...Наби Мажидов Нодир Эшонов билан учрашувга аҳдлашган куни азонда ўрнидан турди. Ювиниб-тараниб, отланди. Тиқ этса эшикка қаради, телефондан бохабар бўлиб турди. Соат еттидан ўн беш минут ўтганда дарвозаси ёнига машина келиб тўхтади: шофёр қисқа-қисқа сигнал берди. Мажидов уйидан тез чиқди: кўча чеккасида турган қора «Волга»га кўзи тушгач, хурсанд бўлди: «Хайрият, — деди дилида, — чол ҳаёт. Ёлдор юрак — яшаши керак!».

«Волга» чорак соат ичида Мажидовни Нодирнинг уйига етказиб келди. Профессор машинадан тушганида катта дарвоза ёнида чопон кийиб, бел боғлаган кишиларни кўрди. Ичкаридан эса хотин-халажнинг чуввос йиғиси, дод-фарёди эшитилди. Мажидов қўл соатига қаради: нақд етти ярим... Профессор бошини қуйи эгди ва ўзини яна бир ҳаёт синовидан ўтганини ҳис этди. Мажидов ўша куни табобат султони таърифлаган «қалб аро хуш, тоза нарса — руҳнинг» мия пардаси ичидан кўтарилганини аниқ айтиб берди, аммо умидворлик нашъаси ортиқроқ элитганиданми, ўз муолажаси ҳисоб-китобида башорат қилганида у айни чорак соатга янглишган эди...»

Ёзувчи Неъмат Ёқубовнинг яқинда Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти томонидан чоп этилган янги асари — «Жон» романи юқоридаги ҳаяжонли сатрлар билан тугайди. Бинобарин, бу романни қўлга олган китобхон уни қизиқиш билан ўқиб чиқиши турган гап. Чунки ёзувчи унда қадимий ва олий ният йўлига умрини тиккан, шолга оёқ, соқовга тил берган, умр сарҳисобини билган фидойи шифокор ҳақида, унинг одамларга меҳри, ёрга вафоси, дўстга ҳиммати, юртга садоқати, инсоний ҳузур-ҳаловати, замон дардига дармони тўғрисида мароқ билан ҳикоя қилади. Бинобарин, «Жон» романининг муаллифи Неъмат Ёқубов китобхонларга ўзининг мароқ билан ўқиладиган қиссалари, ҳикоялари ва новеллалари билан жуда яхши таниш. Ижодкор халқи ҳаётда бўлаётган воқеаларни ҳеч ким кўрмаган кўз билан кўра олиши, ҳеч ким ҳис қилмаган нозик жиҳатларни ҳис қила билиши керак. Бунинг учун у доимо халқ ичида бўлиши, турмуш икир-чикирларини беш қўлдай билиши лозим. Ана шу жиҳатдан олганда Неъмат Ёқубов халқимиз турмушининг энг нозик томонларини биладиган, унинг юрагидаги дарду армонларини жуда нозик ҳис қиладиган ижодкордир. Юқорида эслатиб ўтилган «Жон» романида биз бунинг яққол гувоҳи бўламиз. Бинобарин, ёзувчи Неъмат Ёқубов илгари яратган барча асарларида ҳам замондошларимиз образларини қаламга олиб, уларнинг орзу-ўйлари, умид ва армонларини ўз китобхонлари нозик қалбига етиб борадиган даражада тасвирлаган. Ёзувчининг нашрдан чиққан янги «Жон» романи ҳам унинг ижод саҳифаларига салмоқли яна бир асар сифатида ёзилди.

Саид БОБОЕВ.

ЕНГИШ

(Ҳикоя)

ҲАМИД чўнтагидан буклоғлиқ қоғозни олиб ёзувларга яна кўз югуртирди: «Ҳамид ака, сизни келаси шанба куни кечқурун 10 да боғда кутаман. Муниса». Соатига қаради: йигирма дақиқа қолибди.

Ҳамид чароғон кўчадан зим-зиё йўлкага қайрилиши билан ичи ўпирилиб тушгандек бўлди. У қадамларини дадилроқ, шаҳдамроқ босса-да, юраги дук-дук уриб, вужуди япроқ каби қалт-қалт титрарди. Ойнинг хира ёруғидаги сояси кенгайгандек, торайгандек, бир-бирига мингашгандек туюлган сари ўзини янаям ҳушёррақ, сергакроқ, тетикроқ тутишга уриниб, гавдасини ғоз тутиб кўрди. Бўлмади, елкалари осилиб тушди. Йўқ, йўқ, уни тун ҳам, афсонаю ривоятлардаги қора сояларини судраб юргувчи оқ либосли арвоҳлар ҳам, кўзлари тунда чироқ бўлиб ёнувчан жин ва алвастилар ҳам қўрқитолмайди. Уни, уни биргина ёлғизлик туйғуси енга олади, мағлуб қила олади. Ёлғизлик — ожизлик, ёлғизлик — бахтсизлик, ёлғизлик — изсизлик. Бу хилдаги ҳадикларга илк даъфа қачон банди бўлганини шу тобда эслолмади. Аммо бу мудҳиш — ёлғизлик ваҳималарини ўйлаган сари кўкрагидаги севгию муҳаббатга лиммо-лим тўлган юраги пучайиб, танасида беҳисоб чумолилар пайдо бўлади. Ғашини келтириб, дуч келган ерини аёвсиз тирнайверишса-да, у ақалли мана шу чумолиларни ҳам танасидан сидириб ташлолмайди... Чунки у ёлғиз, ваҳималар — чумолилар эса сероб. У яшаш бахтинию ҳаётнинг аччиқ-чучугини татий бошлаганидан буён шу ҳадикка банди. Ҳадик эса ҳар қадамда уни таъқиб қилаверади: «Сен — ёлғизсан!» Шундан бери у қўрқоқ, бунинг устига тили титрашдан таққа тўхтагану муз бўлиб қотган — гунг бўлиб қолган. Балки, бундан ўн беш йил бурун тушига кирган ўша — беозоргина ит кутилмаган ташрифи билан уни шу кўйга солиб қўйгандир?!

Ҳамид ўшанда новдадек бола эди. У уй ишларига, бувасининг қуруқ ердан машаққат билан яратаётган боғига бажону дил кўмаклашарди. Бироқ бу боғга етиб келгунича она сути оғзидан келарди. Ҳориб чарчарди. Юрак уришлариям шу ерда босиларди. Аммо бу сирни бувасига билдирмасди. Уяларди.

Ҳамид итдан ўлгудек қўрқарди. Итлар учраса туши эсига тушарди.

...Дарвоза тақирлади. Очди-ю, қотди: остонада башараси юзига теккудай бўлиб, бир ит мўлтираб турарди. Чўчиб тушган Ҳамид дарвозани дарров беркитиб ойнавандли айвонга кириб олди. Кейин деразадан қўрқа-писа ўша томонга қаради. Бояги ит энди дарвоза тепасида кезиб юрарди. Айвоннинг деразa-эшикларини ёпиб олиб, жон ҳовучлаб турганда ит энди деразадан тикилиб турарди. Ҳамид дағ-дағ титради: «Деразани чил-чил синдириб, бу ёққа кирса нима қиламан?».

Ким билади, балки бўйидек келадиган, қора юнглари пахмоқ, кўзлари жовдираб боқадиган, оғзидан сўлаклари оқиб турган мана шу бахайбат ит юрагини музлатиб қўйгандир?!

Буваси Ҳамиднинг нимадандир қаттиқ чўчиб, тилдан қолганини биларди-ю, аммо бу ҳақда ўзига лом-мим демасди. Фақат: «Бирор иш билан шуғуллан, овунасан. Ҳали ҳаётдан ўз ўрнингни топишинг керак. Тилингдан ташвиш қилма, ҳали бўлбулигўё бўлиб кетасан. Кўп сўйлаган эмас, кўп ўйлаган муродига етади. Яна сен шуни ҳам унутмагинки ҳар тўсиқни мардлик билан, матонат билангина енгиш мумкин. Яъни сенга ким, нима таҳдид солса, ўшани енггунча — кураш!», дерди. Бу гапларга оғзи ланг очилиб қоладиган ёш Ҳамид эса ана шу доно бувасининг биттаю битта набираси эди...

...Ҳамид жисму жонинң қамраган қўрқув ва ваҳималар исканжасида ана шулар ҳақида ўйлаб борар экан, олдинда уни нималар кутаётганини тасаввурига ҳам сиғдиролмасди. Аммо у энди бир ҳақиқатни билади. У энди ёлғиз эмас — унинг Мунисаси бор. Йўқ, у энди кўчада беозор юрган итлардан чўчимайди. Итлар ҳуда-беҳудага ириллашмас экан...

...Туннинг қора кўрпасига — ваҳимали бағрига кириб борар экан, шу қоронғуда нима учун, қаерга кетаётганини эслади-ю, қалбида бир ёруғлик пайдо бўлди. Беихтиёр рўпарасида таниш, ўша қиз гавдалангандек бўлди. Унинг кулишларию, ана шу кулишларига ярашиб тушган кишмиш донасидек маъсум кўзлари, офтобдай баркаш юзлари ялт этиб кўринди назарида. Тамшанди. Ўйга чўмди: «Наҳотки Мунисани бугун учратмасам...»

...Ёдида, Ҳамид бувасининг ўлимидан сўнг, дўппидай ҳовлида ёлғиз қолиб, зерика бошлади. Кейин болалар уйига бориб, ҳам ўша ердаги меҳр-шафқатга зор болалар расмини бепул, савоб учун чизиб берадиган, ҳам юрагининг чигилини ёзиб келадиган одат чиқарди. Ундан ҳамма хурсанд эди. Меҳмонга чақирилмаган куни йўқ эди. Бир куни, кутилмаганда, кўзгудан ўз аксини кўргандек чўчиб тушди — худди йўқотиб қўйган яқин кишисини топиб олгандек қувониб кетди! Аммо у яқинини эмас, муҳаббатини топиб олганидан қалбида бир ширин илиқлик сезди.

Қизнинг исми Муниса экан. Унинг тоғ сувидек тиниқ, ёрқин чеҳрасини, оҳудай нозик қаддибастини оқ қоғозга тушириш учун роса уч кун уринди. Ниҳоят... битди. Қиз тасвирдаги ўз аксини кўриб, лол бўлиб қолди. Ҳатто у: «Мен бунчалик чиройли эмасманку» деб юборди уялиб. Ҳамид эса «Барибир кўнглим тўлмаяпти, ўхшата олмадим» дегандек, ийманибгина елкасини қисди. Қиз пул узатди — олмади. Қайтариб берди. Ҳамид аранг икки кафтини тебратиб; «Керакмас, керакмас, сизга мендан эсдалик» дегандай бўлди-ю, ўзи ҳам хижолат бўлиб кетди. Қизарди. Бундай бўлишини Ҳамид хаёлига ҳам келтирмаганди. Кутилмаганда Муниса унинг юзидан бўса олиб, бир парча қоғоз ташлаб кетди. Ҳамид эса пахтадай оқариб кетди. На қизнинг ортидан югуришни билади, на югурмасликни... Юраги бир гулхан бўлиб ёнаётгандай, юзлари офтобдан куйиб қизараётгандай, кўзлари энди-энди теварак-атрофни илғаётгандай эди. Шоша-пиша хатни қўлига олиб, киприкларига илиқ кўз ёшлари қалқиб чиқди. Қаёққа қарамасин, фақат бир чеҳра — Мунисани учратаётгандай бўлди. Кўзларини юмиб олди — Муниса бағрига лип этиб кириб кетгандай бўлди.

Мунисанинг ўзига ўхшаш қиёфасини ўн, йигирма маротабалаб чизган хилма-хил расмларига ҳар боққанда юрагида бир ором, ҳузур-ҳаловат, таскин топиб яшаса-да, унинг ўзини бир кўриш иштиёқи ҳамон тинчлик бермасди. Ниҳоят шанба ҳам келди!

...У шундай тезликда борардики, ҳатто оёқлари йўқдек эди, у учаётганди... «Ҳа, Муниса ҳам балоғат ёшига етган. У ҳам етим, мен ҳам. Эркимиз ўзимизда. Яхшиямки, севгимизга ҳеч ким раҳна сололмайди. Бизнинг ҳеч кимга оғирлигимиз йўқ. Балки менга... турмушга чиқишга ҳам розилик берар. Ахир уй-жойим бор, қўлимда ҳунарим бор. Оилани бемалол боқа оламан. «Қизиқ, — ўйлаб қолди Ҳамид тўсатдан. — Нега мени кундузи эмас, кечқурун чақиртираяпти? Ё мени севмай, шунчаки мазаҳ қилмоқчи бўлганмикин? Ё кечқурун кела олмайди, қўрқади, деб ўйлаганми?».

Бирдан у тилсизлигини ўйлаб, кўз олди қоронғулашди. Севса-ю, юраги дил изҳорига чорлайверса-ю, охир-оқибат узилгудай ҳолатга тушаверса-ю, у ҳамон қуролсиз жангчидай ожиз. Ахир муддаосини қандоқ баён этади? Энди уни ёлғизлик ҳиссидан ҳам кўпроқ тилсизлик, забонсизлик ҳисси қийнай бошлади. Шунда беҳос бувасининг сўзлари ёдига тушди: «Сенга ким, нима таҳдид солса, ўшани енггунча кураш!».

«Болалар уйи» деб ёзилган дарвозага яқинлашганда, ундан ўтиб боғ тарафдаги девор ёриғи олдига келганда сербоғ чинорлар остидан эшитилган шивир-шивирдан ҳушига келиб, тўхтади. «Дарахтлар гапираяптими, одамларми?!» Титради. Чумолиларга ғойибдан жон битиб, яна танасини тиним билмай тирнашга тушишди.

У мудом кутилаётган вақт энди етганига амин бўла бошлади. Демак, ҳозир нимадир бўлиши тайин! «Бас, мени Муниса кутаяпти. Қалбим бундай кучдан бир силкиниб, чумолиларни танасидан тутдай тўкиб юборди, сўнг кўкракларини тантанавор кериб чуқур-чуқур нафас олди. Сўнг девор ёриғидан ўтиб, шивир-шивир эшитилган тарафга, дарахтзорга бир-бир юриб келди-ю, тўхтаб қолди. Ойнинг ним ёруғида башанг кийинган уч-тўрт йигитнинг бесаранжом юзлари кўринди. Беихтиёр хаёлида суяк талашаётган итлар гавдаланди. Аммо улар суяк эмас, бошқа нарса талашишга тараддуд кўришарди. Яқинроқ борди-ю, қотди. У умрида биринчи марта бундай воқеага шоҳид бўлаётган эди. Йигитлар ўртасида... кўзларига ишонмади. Улар пўстлоғи шилинган новдадек қизга тажовуз қилишга ҳозирланишарди. Оғзига алланарса тиқилган, кўзлари-ю қўллари кўйлаги билан чирмаб ташланган шўрлик қиз эса жон ҳолатда типирчиларди. Ҳамид шундагина қиз ёрдамга муҳтож эканлигини англади. Йигитлар эса ҳамон Ҳамидни кўришмасди. Ҳамиднинг кўзлари чўғланди, юраги ўрнидан кўчгудай дукурлади... Шу пайт кўзи қизнинг рангпар юзига тушди-ю... Таниди! «Ёраб, бу нима кўргулик! Бу сенмисан, Муниса?!»

Чўғланган кўзлари лов этиб, ёнди, муштларининг томирлари узилгудек таранглашди. Нафаси қисилиб-қисилиб — ичидан бир тош юмалаб кела бошлади. Нафаси тобора қисилавериб, қисилавериб, бирдан — қулоқ пардаларини йиртиб юборгудай тарзда бақириб юборди:

— Т...т... тег-манг-л-а-арр!

Зоир ТУРСУНОВ.

Ёшлар овози

БУЛБУЛ ВА ГУЛ

Булбул боғим тарк этиб кетди:
Энди уни излаб тоғлардан,
Сўз айтаман гўдак чоғлардан,
У дафтарга куй битиб кетди!
Булбул ҳақда қўшиқ тингласам,
Боғимдаги гулга қарайман.

Гул тилини ногоҳ англасам,
Қуш хонишин боққа тарайман!
Гуллар сарак-сарак тебраниб,
Юзларини очади хандон.
Уларга эш юрагим ёниб,
Қўшиғимга тўлар хонадон.
Зорланаман шунда булбулга,
Кел, кел, кутиб туриб қолмасин.
Раҳминг келсин очилган гулга,
Гуллар кутиб қуриб қолмасин!!
Уни тонгда излаб толаман,
Ахтараман чароғон тунлар.
Қуш ўрнига қилдим нола ман,
Ечилган чоқ тугунлар!

ҚЎШИҚ

Туғилдим-ки, нон изламадим,
Дастурхонда кутар насибам.
Дуч келгандан ризқ тиламадим,
Ўз бахтимни ўзим ташийман!
Йигит бўлиб дунёга келдим,
Йигитларнинг сафида борман.
Аста турмуш машқини билдим,
Бахтлиларга тенг бахтиёрман!
Меҳнат билан ўтади куним
Умрим бекор — нафим тегмаса.
Ишида йўқ заррача унум,
Агар боғбон ниҳол экмаса!
Ниҳол экдим, сувин тарадим,
Ерга меҳрин сўрадим ердан.
Неки юмуш бўлса ярадим...
Қулоқ солсам кўнглимга
бирдан —
У қўшиққа еч экан алҳол.
Ўз қўшиғин тиларкан элдан.
Қўшиқ излаб тунлари беҳол,
Ҳайратидан қоламан тилдан.
Нондай азиз қўшиқ яратсам,
Отқулчадай кулиб турса у.
Ҳамма кўзни унга қаратсам,
Ҳамма билан бирга юрса у!
Майли, бўлсин юрагим тандир,
Ундан иссиқ нонлар узайин.
Шу туйғуга вужудим бандидир,
Битта кўркам давра тузайин.
Давра бўлсин азиз нон қадар,
Сизларнинг ҳам тўлсин сўрингиз,
Келинг сиз ҳам ўртоқ, биродар,
Нондай шеърим тотиб
кўрингиз!!

Бахтиёр ЭМИНЖОН.

Сўраган эдингиз...

ЕРТЎЛА ҚАНДАЙ ЖИҲОЗЛАНАДИ?

◉ Ҳурматли таҳририят! Ҳозир айни қишга сабзавот маҳсулотларидан ғамлаб оладиган пайт. Улар одатда ертўлаларда сақланади. Ертўлани қандай жиҳозлаган маъқул? Шу ҳақда маълумот берсангиз.

С. ОМОНОВ,
ҳайдовчи.

ЕРТЎЛАЛАР одатда ер сатҳидан 130—180 сантиметр пастда жойлашади. Деворлари тош, ғишт ёки бетондан ишланади. Юзаси эса сувалади, баъзан юпқа тахта билан қопланади. Ертўлаларни жиҳозлашда деворларнинг бирига тақаб озиқ-овқат ва хўжалик буюмларини сақлаш учун сўри (сўкичак) қўйилади. Унинг устуни ҳамда токчалари тахтадан қилинади. Токчаларга қўйиладиган маҳсулот солинган идишларнинг ўлчамига қараб, улар орасидаги масофани ошириш ёки камайтириш мумкин. Пастда картошка, сабзи, лавлаги ва шу кабилар учун яшик қилинган маъқул. Яшиклар кўп қаватли фанер ёки тахтадан ясалади. Карам, пиёз ва бошқа сабзавот турларини сақлаш учун осилган ёғоч рейкалардан фойдаланилади. Улар шифтга металл ушлагичлар билан маҳкамланади. Сабзавот ва мевалар рейкага кийдирилган халқачаларга илинади. Токчалардан буюмларни олиш учун нарвон керак бўлади.

ЧОЙНИНГ ЯНА БИР ХУСУСИЯТИ

◉ Биз чойни одатда шифобахш ичимлик сифатида истеъмол қиламиз. Аммо бу ажойиб ўсимликдан маиший кимёда ҳам фойдаланилар экан. Шу тўғрими?

А. НОРҚУЛОВА,
уй бекаси.

ТАЙЁР чой маиший кимё воситаси бўлиб ҳам ҳисобланиши манбаларда таъкидланади. Аччиқ қилиб дамланган чойда хина эритилганида у сочларни тилла рангкаштан тусга бўяшидан ташқари, уларга биологик жиҳатдан яхши таъсир ҳам кўрсатади. Соч илдизлари мустаҳкамланиб, уларнинг тўкилиб кетишига ва қасмоқ бойлашига тўсқинлик қилади. Суюқ чой кўзгуни яхши тозалайди. Янги чой шамаси эса това ёки қозондаги балиқ ва пиёз ҳидини яхши йўқотади. Чой ўсимлигининг ю-ча («мойли чой») деб аталадиган алоҳида бир тур хили юқори сифатли ўсимлик мойи беради. Шу билан бирга унинг кунжараси боғ экинларини зараркунандаларига қарши курашда яхши наф берадиган восита ҳисобланади. Ана шундай кунжара бўлакчалари билан сочни мустаҳкамлаш учун бош ювилади, газламага теккан доғлар кетказилади.

АНЖИРНИ САҚЛАШ МУМКИН

◉ Хонадонимизда икки туп анжир дарахти бор. Ҳар йили шиғил-шиғил ҳосил қилади. Ҳозир айни меваси пишиб, етилган пайт. Эшитишимча, бу дарахтнинг мевасини қишга сақласа бўлар экан. Шу ҳақда билмоқчи эдим.

Қ. МАРДОНОВ,
«Қўйлиқ-1» даҳаси.

МУТАХАССИСЛАРНИНГ маслаҳатига кўра анжирни сақлаш учун уни чўпи билан узиб, бирор идишга солинади. Идишнинг оғзи мум билан беркитилади. У пастга осилиб турадиган қилиб эски шароб хуми ичига илиб қўйилади. Шунда анжир бузилмай туради ва таъми ҳам ўзгармайди. Аммо анжир бир-бирига тегмай туриши керак. Агар унга асал суркаб сўнг идишга солинса ва оғзи беркитилиб қўйилса узоқ вақт бузилмай туради. Агар анжир чўплари билан бирга териб олинса, сўнг кунжут ёғига озгина туз солиб, шундан анжирларга сепилса, қуригунча офтоб тиғига қўйилса, шундан сўнг янги сопол идишга териб, оғзини лой билан беркитилса ҳамда солда сақланса анжир яхши туради.

Ҳамдулла УБАЙДУЛЛАЕВ
тайёрлади.

Саҳнамиз жонкуярлари

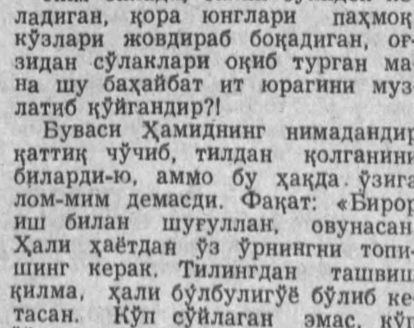

«УЧУВЧИ БЎЛМОҚЧИ ЭДИМ»

БОЛАЛИКНИНГ ширин дамлари турфа орзу-ҳавасларга, ёқимли хотираларга бой бўлади. Болакай шовқин-суронли ҳаёт қўйнида ўзини шахс сифатида ҳис қилган даврдан бошлабоқ жамиятдан ўз ўрнини топишга уриниб, кимдир қурувчи, кимдир ҳайдовчи, кимдир спортчи, кимдир учувчи, кимдир муаллим, кимдир санъаткор бўлишни орзу қилади. Бироқ вақт ўтиши билан болакайнинг орзу-хаёллари янаям ривожланиб, янаям ўзгариб, бошқа бир касбни ихтиёр этиб қолади. Балоғат ёшига етиб, фикри теранлашиб, зеҳни ортиб нимага қобилиятли-ю, нимага уқувсизлиги маълум бўлади-қолади. Аммо биз ҳикоя қилмоқчи бўлган инсон Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, доцент, Муқимий номидаги Ўзбек давлат мусиқали театри дирижёри Эргаш Тошматовнинг тақдири тамом бошқача кечган. Эргаш Тошматов орзу қилган барча мақсадларига эришди-ю, аммо тақдир тақозоси билан спортчи ҳам бўлолмади, учувчи ҳам. Шундай бўлса-да, тақдиридан нолимайди. Ҳар ҳолда у бугунги кунда санъат соҳасига анчагина ҳиссаси сингиб, устоз мураббий даражасига эришди.

— Онам Матлуба Расулова ўнта болани ёлғиз тарбиялаган мўътабар инсонлардан эди, — деб ҳикоя қилади Эргаш ака. — Бизни ўйлаб, тиним нима билмасдилар. Бунинг устига уч акам ҳарбий хизматдан дард орттириб қайтган, улар учун ҳам яна уч хил овқат тайёрлашга улгурардилар. Шундай қийин вақтларда биз ҳам уйда бекор ўтиришга уялардик. Мактабдаги сабоқларимиз тугаши биланоқ тўгаракларга югурардик. Ёдимда, 4-синфда мактабда гимнастиканинг турлари бўйича шуғулланиб, мактаблараро, туманлараро, шаҳарлараро мусобақаларга қатнашиб, мактабимиз фахри бўлганман. Кунларнинг бирида Глиэр номидаги мусиқали билим юртидаги тенгқурларим келиб, менга: «Эргаш, кел, сен бизга гимнастикани ўргат, биз эса сенга ашула айтишни, дутор, танбур, чанг чалишни ўргатамиз» деб қолишди. Мен эса, маданиятли киши чолғу асбобларидан ҳеч бўлмаса бирон бирини билиши керак-ку, деган ўйда бажону дил рози бўлдим. Шундай қилиб, 8-синфдан бошлаб мусиқа тўгаракларига қатнай бошладим. Шу вақт ичида аэроклубга ҳам қатнашардим. У ерда самолётларнинг турли макетларини чизиб, фанерлардан ясардик. Махсус қўлланмалар асосида самолёт ясашни ўрганардик. Ана-мана дегунча, мактаб ҳам тугаб, қўлимга шаҳодатнома текканда ўйлаб қолдим: «Ким бўлсам экан?» Спорт бўйича ўқий десам (1952 йили), ҳали бизда жисмоний тарбия институти ташкил этилмаган экан, ҳарбий академияга бориб ўқий десам, онам рухсат бермадилар. Чунки акаларимнинг ҳарбийда орттирган жароҳатларидан безиб қолгандилар. Охири дўстим Илёс Маллаев билан (тўгаракда ҳам бирга эдик) консерваторияга ўқишга кирдим. У ерда чанг чалиш бўйича маҳоратимни оширдим. Шу билан бирга ашулачилар курсида марҳум дўстим Ботир Зокиров ва бошқа сафдошларим Рафоат Кучликова, Эргаш Йўлдошев, Жамила Қаландарова, Адиба Мирзаева, Евгений Бузянскаялар билан қўшиқ куйлаш сирларини ўргандик. Хуллас, тиниб-тинчимаслик онамдан ўтган шекилли, ёшлигим қандай ўтиб кетганини эслолмайман. Чанг чалиш сирларини домламиз Аҳмад Одиловдан қунт билан ўргандим. Талабалик йилларимда консерваториянинг опера ва симфоник дирижёрлик курсини ҳам битириб олдим. Ва ниҳоят асосий фаолиятим бошланди. Муқимий номидаги ўзбек давлат мусиқали театрга дирижёрликка таклиф қилиндим. Биринчи дирижёрлик ишим таниқли ёзувчимиз Ҳамид Ғуломнинг қаламига мансуб «Тошболта ошиқ» спектакли билан бошланди. Мен бу биринчи муваффақиятларим учун халқимизнинг севимли артистлари, марҳум санъаткорлар Раззоқ Ҳамроев, Лутфихоним ая Саримсоқова, Ҳамза Умаров, Соиб Хўжаевлардан ҳали-ҳали миннатдорман. Улар менинг ёш бўлишимга қарамай, катта-катта асарларни саҳнага тайёрлашни ишониб топширавеpишарди ва ўз навбатида ёрдамларини ҳам аямасди. Мазкур театрдаги ажойиб инсон (ҳозир нафақага чиққанлар) Маргарита Александровна Фурмандан миннатдор бўлмаган санъаткор бўлмаса керак. У киши ҳеч эринмай, ўзлари немис миллатига мансуб бўлсалар ҳам ёш актёрларга ўзбекча қўшиқ куйлашни обдон ўргатардилар, жумладан менга ҳам ҳар бир куйни қандай ифода этишни ўргатганлар. Маргарита опа концертмейстер бўлиб, асосан хонандалар билан ишлардилар. «Тошболта ошиқ» муваффақият қозонгач, ишларим янаям юришиб кетди. Раззоқ ака театрнинг бош режиссёри даврида у киши билан «Нурхон», «Ватан ишқи», «Равшан ва Зулхумор», «Гули сиёҳ», «Маҳтумқули» ва бошқа 20 дан зиёд спектакллар қўйдик. Бу муваффақиятлардан янада руҳланиб, Абдурашид Раҳимов билан (режиссёр) «Кумуш тўй», «Ўжарлар», «Йиллар ўтиб», «Тошкентнинг нозанин маликаси», «Менинг жаннатларим», «Фарҳод ва Ширин»; Бахтиёр Ихтиёров билан «Хотинимнинг эри», «Ярим тундаги ўғирлик», «Хонима хоним», «Хизматингизга тайёрмиз»; Неъмат Саидхонов билан «Хўжайин», «Заҳар ичган даъвогар», Носир Отабоев, Оловуддин Муҳиддиновлар билан «Мушкул савдо»; Аҳад Фармонов билан «Качал полвон», «Куёвлар конкурси», «Тўйлар муборак», «Музаффар куёв фарзанди» каби спектаклларни саҳналаштирдик. Бу спектакллар — эслаганим. Албатта ҳар бир асар томошабин билан юзма-юз бўлгунга қадар театр жамоаси не-не машаққатли меҳнатни бошдан кечиради.

— Дирижёрлик санъатининг қанчалар мушкуллигини ҳамма ҳам билмаса керак. Илтимос, шулар ҳақида қисқача бўлса ҳам гапириб берсангиз, — деб мурожаат қилдик Эргаш ака Тошматовдан.

— Тўғри, — дейди дирижёр. — Бу санъат ниҳоятда мураккаб. Мураккаблиги шундаки, дирижёр оркестрда қанча созанда бўлса, шунча чолғу асбобини нафақат мукаммал чалишни, ҳатто сирларини ҳам билиши керак. Чунки у ўша жами чолғу асбоблари билан тингловчиларга ажойиб, гўзал куйлар яратади дирижёр. 20 та ёки 40 та созандани бир маромга солиб тура олиши керак. Салгина фаромушлик, салгина хаёлга берилиш катта хатоларга олиб боради. Шунинг учун дирижёр ҳар бир созанда, ҳар бир хонанда билан биргаликда ишлайди, изланади. Композитор куйини, қўшиқчининг ҳар бир сўзини тингловчига етказиш қанчалик мураккаб. Композитор билан режиссёр асар саҳна юзини кўргунча жон куйдиради. Дирижёр эса ҳар куни саҳнага чиқадиган актёр билан, хонанда билан, созанда билан саҳнага қайтиб-қайтиб чиқаверади. Улар билан бир хил нафас олади. Дарвоқе, дирижёрликнинг уч босқичи бўлади: дирижёрнинг 40 ёшлик даври — ўсиб келаётган даври, 60 ёшлик даври — камолотга эришаётган даври, 70 ёшлик даври — уста деган номга эришган даври ҳисобланади. Зар қадрини заргар билади. Бу машаққатни театр жамоасигина билади, холос. Шукрлар бўлсинки, шунча елиб-югурганларимиз, тинимсиз меҳнатларимиз беиз кетмади — театр ижодий жамоаси, санъатимиз раҳнамолари, қолаверса, халқимиз камтарона меҳнатларимни муносиб тақдирлаб, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвонини берди.

Ҳа, Эргаш ака Тошматов бугунги кунда бахтиёр инсон. Аммо унинг бир ўтинчи бор. «Санъатимиз янада ривожланиши, мукаммаллашиши учун ҳали кўпгина ишларни амалга оширишимиз керак. Айниқса, ёш авлодга бутун диққат-эътиборимизни қаратишимиз лозим. Бугунги кунда дирижёрлик санъатини эгаллайдиган ёшлар жуда-жуда зарур. Чунки ўтган йиллар мобайнида қўйилган, таассуротларга бой театрлар учун янги авлод ҳам керак».

Латиф ЗАМОН.

Олимлар тажрибахоналарида

ҚУЁШ ИНСОН ИЗМИДА

ФИЗИКА-техника институти сўнгги йилларда қатор илмий йўналишлар асосида иш олиб бориб, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг табиий фанлар бўйича фаолиятининг асосий йўналишларидан бири бўлиб қолди. Институтда физика-электроника, қаттиқ жисмлар физикаси, ярим ўтказгичлар физикаси, ядро физикаси, космик нурлар физикаси, толали моддалар физикаси, гелио-техника ва юқори ҳароратли материалшунослик каби қатор илмий йўналишлар кенг ривожлантирилди.

1986 йилда физика-техника институти қошида «Физика-Қуёш» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси тузилиб, унга Ўзбекистон Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси С. Азимов раҳбар этиб тайинланган эди. 1987 йилда у киши раҳбарлигида мазкур илм масканида таркибида иссиқлик қуввати 1000 киловаттли Катта қуёш ўчоғи мавжуд бўлган махсус мажмуа ишга туширилди. Бу институтнинг катта ютуғи эди.

Сўнгги йилларда институт олимлари устувор тадқиқотлар олиб бориш билан бирга 4 та муҳим асосий йўналиш бўйича илмий-техник изланишларни амалга оширмоқда.

Биринчи йўналишда юқори энергиялар физикаси соҳасида тезлатувчи энергия космик нурланишларнинг ўта юқори энергияларида заррачалар ва ядроларнинг ўзаро таъсирига доир устувор қонунлар ўрганилади. Иккинчи йўналишда, ярим ўтказгичлар физикаси соҳасида самарадор фотоўтказгичлар, фотоприёмниклар ва бошқа ўта сезгир ишлаб чиқариш технологиясини яратиш мақсадида ярим ўтказгичли материаллар ва тузилмалардаги физик жараёнлар кузатилади. Учинчи йўналишда материалшуносликда янги, ўтга чидамли неорганик материаллар, оксид ва сопол материаллар олишдаги физикавий ва кимёвий жараёнлар ҳамда тўпланган қуёш нури энергияси оқимининг моддалар билан ўзаро таъсиридаги алоҳида диссертлар кузатилади. Тўртинчи йўналишда эса асосий эътибор қуёш нурининг бевосита термодинамик усулда энергиянинг бошқа турларига ва иссиқлик энергиясига айлантиришнинг физик асосларини ишлаб чиқиш ва улар асосида юқори самарали гелеотехник қурилмалар яратишга қаратилгандир.

Институтда шунингдек қуёш энергиясининг бошқа турларга айлантиришнинг илмий асосларини яратиш билан бир қаторда тадбиқий оптика — техника термодинамика ва материалшунослик соҳалари бўйича илмий муаммоларини ҳал қилишда асосий йўналишлари белгиланган ва ишлаб чиқилган. Нур тўпловчи оптик системалар ечимлари ва қопламаларини яратиш технологияси негизида қаттиқ ва плёнкали ёруғликни қайтарувчи, турли тоифадаги қуёш нурларини тўпловчи қурилмалар яратилди. Фотоўтказгичлар учун махсус гелиотехник қопламалар ишлаб чиқилди.

Паст ҳароратли қуёш қурилмаларидаги иссиқлик жараёнларини ўрганиш туфайли хонадонларни иссиқ сув билан таъминлаш тизими учун қуёш сув иситгичларини яратиш имконияти туғилди. Шу билан бирга шўр сувларни чучукловчи қурилмалар, темир-бетон қурилиш материалларини буғловчи қурилмалар, шахсий хўжаликларда фойдаланишга мўлжалланган юқори самарали қуёш мева қуритгичлари яратилди.

Институтда олиб борилган тадқиқотлар асосида қуёш энергияси ёрдамида иссиқ сув билан таъминланадиган кўп қаватли турар жой биноларини тажрибавий нусхалари қурилди. Бундан ташқари тўпланган қуёш нури билан беморларни даволайдиган тиббий қурилмалар ва қишлоқ хўжалик экинларини уруғларини экишдан олдин заҳарли кимёвий моддаларни қўлламаган ҳолда тўпланган импульсли нур билан ишлов берувчи ва ҳосилдорликни оширувчи қурилмалар фойдаланиш учун топширилди.

Институтда олиб борилган қатор илмий изланишлар яратилган ихтиролар ҳукуматимиз томонидан муносиб баҳоланди. Хусусан, 1970 йилда ядро билан заррачаларнинг ўзаро когорент таъсири бўйича олиб борилган қатор ишлари учун институт олимларидан бир гуруҳи: С. Азимов. Е. Бетер, У. Ғуломов, В. Чудаков, М. Абдулзаминовлар Беруний номидаги Ўзбекистон Давлат мукофотига сазовор бўлишди. 1983 йилда эса ядронинг ўзаро таъсири соҳасидаги қатор илмий изланишлар натижасида олиб борилган тадқиқотлар учун Қ. Ғуломов, Г. Чернов, А. Йўлдошев ва Б. Йўлдошевлар ҳам мазкур мукофот билан тақдирландилар.

Институтда тўпланган қуёш нурланишининг моддалар билан ўзаро таъсиридаги физикавий ва кимёвий жараёнлар ҳамда юқори ҳароратли оксидлар ва таркибли тизимларни синтез қилиш технологиялари асосида, таркибида 1000 квтли ягона катта қуёш ўчоғи бўлган илмий ишлаб чиқариш мажмуини барпо қилиш ва лойиҳалаш ишлари амалга оширилди. Мазкур мажмуа 1987 йилда Тошкент вилоятининг Паркент туманида ишга туширилди. У синтезланувчан материалларга қайта ишлов берувчи махсус технологик тизим билан жиҳозланган ва горизонтал ўққа ўрнатилган катта икки кўзгули оптик-энергетик қурилмадан иборат. Қурилма ўта сезгир ва кичик бурчакларни ажрата олиш қобилиятига эга бўлганлиги учун дунёдаги энг катта ёруғлик тўпловчи сиртга эга бўлган ноёб астрофизик асбобдир. Бу қурилма космик нурланишнинг юқори ва ўта юқори энергияли заррачалари ҳосил қилган кенг атмосфера жалаларидаги Черенков нурланишларни детектирлашда ҳамда равшанлиги 16 юлдуз катталигига тенг бўлган нуқтали астрономик объектларни кузатишда ўта сезгир телескоп сифатида ишлатилади. Айни пайтда бу ерда қурилма ёрдамида кенг илмий тадқиқот ишлари олиб борилмоқда.

Институтда илмий-тадқиқот натижаларидан амалда фойдаланиш масаласига ҳам катта эътибор берилади. Ўтган йиллар мобайнида 300 дан ортиқ изланишлар, ихтиролар халқ хўжалигида фойдаланиш учун топширилди. Улар орасида электрон асбоблар, саноат қурилмалари (заргарлик саноатида рефлекторграфлар ва рефлектоскоплар, қишлоқ хўжалик экинларининг уруғларини дудлантирувчи қурилмалар, пилладаги соф ипакнинг миқдорини аниқловчи мосламалар, мева қуритгичлар, шўр сувларни чучутгичлар, инфрақизил қуритгичлар, гидравлик поршинлар, сув кўтаргичлар) мустақил фотоэлектрик станциялар, стирлинг двигатели асосида мустақил қуёш қувват қурилмалари, нур билан даволаш тиббий қурилмалари, тиббий инфрақизил стерилизаторлар каби қурилмаларнинг мавжудлигини алоҳида таъкидлаш лозим.

Физика-техника институти «Физика — Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош ташкилоти сифатида олиб борилаётган тадқиқотлар, илмий-услубий ишларга раҳбарлик қилади.

Айни пайтда институтда 23 та тажрибахона фаолият кўрсатиб, уларда бир Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси, икки мухбир аъзоси, 14 фан доктори, 70 фан номзоди ва 100 дан ортиқ илмий ходимлар тадқиқот ишларини олиб бормоқда. Уларнинг олдига қўйган асосий мақсад қуёш иссиқлик қувватидан халқ хўжалигида фойдаланишни янада кенгроқ йўлга қўйишдир.

Назира СОДИҚОВА.

Ҳар тўғрида

Табиат қўйнидаги айиқ — кишилар ҳаёти учун жуда ҳавфли жонивор ҳисобланади. Бироқ, у ҳайвонот боғида ва ҳали кичик бўлса шунчалар мафтункор ва ажойиб жонли ўйинчоққа ўхшаб кўринади. Гўёки худди суратдаги Швейцариянинг Мартин ҳудудида туғилган уч айиқ боласи каби...

Кейстон — РАТА — ТАСС сурати.

* * *

Ушбу 25 метрли қуролланган баҳайбат тимсолни Франциянинг Канн шаҳри портида кўриш мумкин. Унга қараб америкалик машҳур кино юлдузи Арнольд Шварценеггерни эслаш қийин эмас. Айниқса унинг «Сўнгги олишув қаҳрамони» фильмидаги бош образ эсланади.

АФП — РАТА — ТАСС сурати.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ДИҚҚАТ!

Сув йўллари ва сув қувури тармоқларида таъмирлаш ишлари олиб борилиши ҳамда 1993 йилги қиш мавсумига тайёрлаш ишлари муносабати билан

«ВОДОКАНАЛ» ТРЕСТИ

ШАҲАР ВОДОПРОВОДИ АБОНЕНТЛАРИГА СОВУҚ СУВ БЎЛМАСЛИГИ ВА БОСИМИ ПАСАЙИШИНИ

МАЪЛУМ ҚИЛАДИ

28 СЕНТЯБРЬ СОАТ 9.00 ДАН 29 СЕНТЯБРЬ СОАТ 9.00 ГАЧА

СУВ БОСИМИ ПАСАЯДИ:

ҲАМЗА ТУМАНИ — Қўнғирот, Бойсун, Хатирчи, Перов кўчалари, М. Ашрафий ва Слоним кўчаларининг 1 ва 2 тор кўчаларида;

МИРОБОД ТУМАНИ — Стародубцев, Қизил Арвот, 26 Боку комиссарлари, Помир, Союзная, Одилхўжаев, Омск, Шумилов, Мирсолиқов кўчаларида.

СОВУҚ СУВ БЎЛМАЙДИ:

ҲАМЗА ТУМАНИ — Ҳовос, Алимкент, Маҳзуна, Ашрафий кўчалари ва уларга туташган кўчаларда;

МИРОБОД ТУМАНИ — Фитрат, Локомотивная, Самолётная, Лазо, Фитрат кўчасининг 1, 2, 3-тор кўчалари. Фарғона йўли, Бехтерев, Олтинкўл, Сариққўл кўчалари ва уларга туташган тор кўчаларда, Гайдар ва Новый путь даҳаларида.

СУВ БЎЛМАГАН ЖОЙЛАРГА АВТОМАШИНАЛАРДА СУВ ЭЛТИБ БЕРИЛАДИ.

Маълумотлар учун телефонлар: 33-15-95, 33-75-95, 56-60-06

«ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА ҚАЙД ҚИЛИНГАН ҚИЗЛАРНИ ЮҚОРИ ОЙЛИК МАОШ ТЎЛАНАДИГАН ҚИЗИҚАРЛИ ИШГА ТАКЛИФ ЭТАДИ

Агар ҳеч қандай ҳунарингиз бўлмаса, — бизга ўқишга келинг. 3—6 ойлик қисқа муддат ичида Сиз обрўли касблардан саналмиш ИП ЙИГИРУВЧИ, ТЎҚУВЧИ, ПАРДОЗЛОВЧИ; ип ўраш, тароқлаш, айлантириш, пиширтиш машиналарининг ОПЕРАТОРИ сингари касблардан бирини эгаллашингиз мумкин.

Ўқиш даврида Сиз 15.000 сўм ҳақ оласиз, кейинчалик эса бизнинг комбинатимизда ишлайсиз. МЕҲНАТ ҲАҚИ — ИШБАЙ (ойига 60.000 сўмдан 100.000 сўмгача). Ҳар бир ходимга ҳар бир иш (ўқиш) кунига 150 сўмлик овқат талонлари берилади.

Бирлашмада ишчилар учун қуйидаги энг қулай ижтимоий шароитлар яратилган: ошхоналар, сабзавот ва озиқ-овқат дўконлари, буғ ҳаммоми, пардоз-андоз (парвариш) салонлари ва сартарошхоналари бўлган маиший комплекслар ана шулар жумласидандир. Мунтазам равишда танқис озиқ-овқат маҳсулотлари ва саноат моллари билан савдо-сотиқ қилинади. Тиббий-санитария қисми, поликлиника, сиҳатгоҳ (профилакторий), Тошкент денгизида дам олиш маскани, тоғ ён бағирларида болалар оромгоҳи, «Тўқимачи» спорт мажмуи, Маданият саройи, ўзининг ёрдамчи хўжалигига эга.

Бизнинг бўлимларимиз ПАРКЕНТ туманида, пойтахтнинг АКМАЛ ИКРОМОВ тумани (Фарҳод кўчаси, 31-«а» уй), СОБИР РАҲИМОВ тумани (1/4-Қорақамиш даҳаси, Наби ҲАСАНОВ кўчаси, 19-уй) да жойлашган.

БИЗ СИЗЛАРНИ «ТЎҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ» ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛДА ЖОЙЛАШГАН РАСМИЙЛАШТИРИШ БЎЛИМИДА КУТАМИЗ: Қушбеги кўчаси, 6-уй (33, 34, 45, 69, 79, 182-автобуслар;2, 6, 13, 16-троллейбуслар; 7, 9, 11, 24, 28-трамвайларнинг «Тўқимачилик комбинати» бекати).

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 53-97-09, 53-18-72.

«Тўқимачилик комбинати» Тошкент ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси.

Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги

Х. З. ҚАЛОНОВ НОМЛИ ТОШКЕНТ ШАҲАР ОЛИЙ ҲУНАР БИЛИМ ЮРТИ

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ 9-СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Х. З. Қалонов номли олий ҳунар билим юрти Янги ахборот технологиялари (ЯАТ) ихтисосликлари бўйича якка тартибда сиртдан ўқиш гуруҳларига ўқувчилар қабул қилади.

Билим юрти ўз ўқувчилари ва талабаларига янги ахборот технологиялари соҳасида ишчи касбидан тортиб то муҳандис малакасигача бўлган бир неча ихтисосни эгаллаб чиқиш имкониятини беради.

Сиртқи бўлимга қабул қилинган ўқувчилар ўзларининг бўш вақтларига қараб якка тартибдаги ўқув режаси бўйича таълим оладилар. Билим юртига келганларида уларга танланган касблари бўйича маслаҳат берилади. Сиртқи бўлимга қабул қилинганлар ўқув-ишлаб чиқариш практикасидан озод қилинадилар.

Икки йиллик сиртқи ўқишни муваффақиятли битирганлар олий ҳунар билим юртининг кундузги бўлимига, 3-курсга ўтиб ўқиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Ҳар бир йил таълимнинг навбатдаги босқич танловида иштирок этишдир.

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШ 3 БОСҚИЧДА ТАНЛОВ АСОСИДА ЎТКАЗИЛАДИ:

1-БОСҚИЧ — ПЭҲМ да математикадан тест синови;
2-БОСҚИЧ — ПЭҲМда мантиқий тест синови;
3-БОСҚИЧ — руҳият педагогика тест синови.

Тест натижаларига қараб талабалар олий ҳунар билим юртига қабул қилинадилар.

МАШҒУЛОТЛАР 1 ОКТЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

Маълумоти тўғрисидаги гувоҳномадан кўчирма, 2 дона фотосурат, ариза топширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: Хуршид кўчаси, 45-уй (10 «э», 85 «э» автобусларнинг «Семашко номли институт» бекати). Телефонлар: 34-55-73, 34-24-18.

«ТОШКЕНТҚУРИЛИШ» корпорацияси

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН

бўёқчи-сувоқчи ва ғишт терувчиларни

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Ёлғиз кишилар ётоқхона билан таъминланадилар.

ЎРТАЧА ИШ ҲАҚИ 80 МИНГ СЎМ.

Касбга эга бўлмаганлар корпорациянинг ЎҚУВ МАРКАЗИДА ҳунар эгаллашлари мумкин.

Ўқиш даврида 11 минг 250 сўм ҳажмида стипендия тўланади.

Мурожаат учун манзилгоҳ: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, 16-уй (метронинг «Халқлар дўстлиги» бекати), ходимлар бошқармаси.

Телефонлар: 39-19-57, 45-46-56, 39-47-02.

Ўқув маркази манзили: Оқтепа майдони, Лутфий кўчаси, 6-уй. Телефонлар: 78-05-15, 78-05-17.

Гиёвандлик—аср оғуси

«ОҚ АЖАЛ» ДОМИГА ИЛИНМАНГ

ГИЁВАНДЛИК — даҳшатли иллат, уни таг-томири билан қўпориб ташлаш лозимлигини исботлашга асло ҳожат йўқ. Инчунун, бутун дунёда инсониятнинг мазкур оғуга қарши қаттиқ кураши кетмоқда. Масаланинг яна бир ташвишли томони шундаки, гиёвандлик ўзининг қутулиб бўлмас заҳарли тўрларига асосан ёшлар, ҳали ўн гулидан бир гули очилмаган норасида ўсмирларни илинтирмоқда.

Ҳозир Тошкентда пойтахт Ички ишлар бош бошқармаси ходимлари томонидан «оқ ажал»ни тайёрлаш ва уни тарқатиш билан машғул бўлган кишиларни аниқлаш ва унга барҳам бериш мақсадида шартли равишда «Қора дори» деб номланган йирик кўламдаги махсус тадбир ўтказилмоқда.

Шу йилнинг бошидан то ҳозирга қадар гиёвандлик моддаларини истеъмол қилиш ва сотиш бўйича 1006 та ҳодиса аниқланди. Натижада пойтахт ИИББ тартиб посбонлари томонидан шу муддат ичида умумий миқдори 95 килограмм бўлган турли хил гиёвандлик моддалари мусодара этилди ва йўқ қилинди. Ушбу жирканч иш билан шуғулланганларнинг барчаси тез орада қонун олдида жавоб берадилар.

Бундай олиб қараганда кишининг гиёвандликка ружу қўйиши унчалик мураккабга ўхшамайди. Яъни, аввал ёш йигит ёки қиз азбаройи қизиқиш юзасидан наша «урилган» битта сигаретни чекиб кўради, кейин иккинчи, учинчи... Орадан бирмунча вақт ўтгандан сўнг эса наша уларни қониқтирмай қўйди ва кайф қилиш учун таналарига игна орқали кучлироқ гиёвандлик моддаларини юбориш йўлига ўтадилар. Барча гиёвандларга мана бу манзара ҳам яхши таниш: қандайдир сабабларга кўра навбатдаги «дори» ўз вақтида қабул қилинмай қолгандаги даҳшатли, чидаб бўлмас даражадаги бош оғриғи, қонли ич кетиши, танага беҳад азоб берувчи томир тортишишию қалтироқлар... Бундай ҳолга тушмаслик учун эса жуда кўп миқдордаги бебилиска пул керак бўлади. Пулни қўлга киритиш учун эса гиёвандлар аксар ҳолларда мудҳиш жиноятларга қўл урадилар. Зеро, гиёвандлик моддалари харид этиш учун уни истеъмол қилувчилар кўпинча ўғирланган буюмлар билан ҳисоб-китоб қилганларининг кўп марта гувоҳи бўлганмиз. Гиёвандлик моддаларини истеъмол қилиш миқдори кўпайгани сари бундай кишиларнинг қўли, оёғи, қўйингчи соғ жойи қолмайди. Вақтида олди олинмагач эса иш бевақт ўлим билан тугайди.

Гиёвандларнинг ижтимоий хавфли томони шундан иборатки, улар нафсларини қондириш учун ҳеч нарса олдида тап тортмайдилар.

Гапимиз қуруқ бўлмаслиги учун бир мисолни келтириб ўтамиз. Шу йил 8 сентябрь кундузи Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармасининг уюшган жиноятчиликка қарши кураш бўлимининг жиноят-қидирув ишлари билан шуғулланувчи ходимлари томонидан ўтказилаётган махсус тезкор тадбир пайтида Яккасарой туманидаги Танеев кўчасида гиёвандлик моддаларини пуллаётган пайтда ўз уйида ҳеч қаерда ишламайдиган, илгари судланган 1960 йилда туғилган фуқаро Б. ва унинг 1962 йилда туғилган иш жойининг тайини йўқ укаси қўлга олинди.

Умуман, ушбу тадбир осон кечмади. Чунки ака-укалар милиция ходимларини кўргач, уларга бўйсуниш ўрнига қаттиқ жисмоний қаршилик кўрсатдилар. Бироқ бу ерда ўз ишининг пухта билимдони бўлган тартиб посбонлари иш кўрганлари учун «оқ ажал» сотувчилари бир неча дақиқа ўтгач таслим бўлишга мажбур бўлдилар. Ажалфурушларнинг хонадони текшириб кўрилганда ундан гиёвандлик моддаларини сотишдан тушган 127.300 сўм миқдордаги пул, анчагина қисми пуллашга тайёрлаб халтачаларга ўраб қўйилган 365 грамм афюн хом ашёси, уни қадоқлаш учун зарур мосламалар, сотиш учун қоғоз пакетларга жойланган 302 грамм марихуана моддаси ва ҳамда 88 грамм миқдордаги кўкнори моддалари топилди ва мусодара этилди. Кўринишдан, гиёвандфурушлар фақатгина афюнларни пуллаш билан шуғулланмаганлар. Зеро, уй тинтилганда топилган икки ўқдони билан Макаров тўппончаси ва 19 дона ўқ кўп нарсалар ҳақида тахмин қилиш учун асос бўла олади. Албатта, ушбу рақамланган ўқ отиш қуролининг аслида кимга тегишли бўлганлиги ва қандай сабабларга кўра ушбу манфур кишилар қўлига тушиб қолганлиги тергов давомида муфассал аниқланади.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш жоизки, Танеев кўчасидаги иш шу билан якунланмади. Милиция ходимлари мазкур «кўкнорихона»ни яхшилаб текширганларидан сўнг «ишбилармон гиёвандфуруш»нинг укасиникига йўл олдилар. Зеро, бу ишнинг давоми борлигини ўйлаган тартиб посбонларининг сезгилари панд бермади. Уканинг уйидан ҳам марихуана гиёвандлик моддаси ва гиёвандлик моддаларидан мураккаб аралашмалар тайёрлашга мўлжалланган қурилма чиқди. Ҳа, ака-ука «фаолият» кўрсатган хонадонларни гиёвандлик моддаларини тайёрлаш ва сотишга ихтисослашган бутун бошли яширин фабрика, десак янглишмаймиз. Бу уйга доимий мижозлар ўрганиб қолганлигини эса, милиция ходимлари текшириш ишлари билан шуғулланаётган пайтларида гиёвандлик моддасини олиш учун оз эмас, кўп эмас беш нафар ёшларнинг келганлиги ҳам исботлаб турибди. Энг муҳими, ушбу хонадонларда гиёвандлик моддаларини тайёрлаш ва уни тарқатиш билан шуғулланиб келинганлигини рад қилиб бўлмайди. Юқоридаги ҳодиса бўйича шубҳа остига олинганларнинг барчаси ушланди, одил суд ҳукми ҳаммани айбига яраша жазолайди.

Масаланинг моҳиятига, илдизига чуқурроқ назар ташлайлик. Ахир улар эмасми кўчадаги пок ва бегуноҳ ёш болаларнинг нозик қўлларига игна орқали оғу юборишни ўргатувчилар. Бундан кейин эса яна бир, икки, уч... ёшнинг тақдири синди, ҳаётидан путур кетди деяверинг. Зеро, худди ичкиликбоз сингари гиёвандга ҳам ўзининг оқибати кўпинча ўлим билан тугайдиган зарарли одатини ташлаш амри маҳол. Айримлар ҳатто буни жуда хоҳласалар-да, «пушаймон бўлганлиги учун» пешоналарига муштлаб қолишдан ўзга чора тополмайдилар. Чунки гиёвандликнинг асоратлари, турмушга таъсири ичкиликбозликдан ҳам бир неча чандон оғирдир.

Радик СОЛИЕВ,
Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармаси ходими, милиция лейтенанти.

Дилшод ИСРОИЛОВ,
«Тошкент оқшоми» мухбири.

«02» хабар беради

ЖИНОЯТ ЖАЗОСИЗ ҚОЛМАЙДИ

1993 йилнинг 13—19 сентябрь кунларида Тошкентда рўй берган жиноятлар сони ўтган йилнинг худди шу даврига нисбатан 13 фоизга камайди. Уларнинг ҳафта ичида очилиш даражаси эса 83 фоизни ташкил этди.

◎ 13 сентябрь кундузи Грампластинкалар заводи ҳудудида номаълум кишилар мазкур корхона буёқчисини роса дўппослашган. Олинган жароҳатларнинг кучлилигидан жабрланувчи касалхонага олиб кетилаётган пайтда ҳаётдан кўз юмди. Мирзо Улуғбек тумани Ички ишлар бошқармаси тартиб посбонлари томонидан мазкур қотилликда айбланиб уч киши қўлга олинди ва улар ўз жиноятларини бўйинларига олдилар. Ҳозир жиноят сабаблари аниқланмоқда.

◎ Худди шу куни шаҳар ИИБ навбатчилик қисмига берилган хабарда айтилишича, 1951 йилда туғилган, ҳеч қаерда ишламайдиган киши «шакар олиб бераман», деган баҳонада фирибгарлик йўли билан «Икром» фирмасининг ишчисидан дастлаб 50.000 сўм, эртасига эса яна 100.000 сўм пулини олиб ғойиб бўлган. Худди шу кимса яна лақиллатиш йўли билан ишонувчан бир аёлнинг ҳам 220.000 сўм пулини олиб қорасини кўрсатмай кетганлиги маълум бўлди. Ҳозир ушбу фирибгар қўлга олинди, тергов ишлари кетмоқда.

◎ 14 сентябрь куни илгари қўлга олинган ўсмир билан тергов ишлари ўтказилаётган пайтда унинг янги жиноятлари ҳам фош этилди. Жумладан, ҳеч қаерда ишламайдиган ва ўқимайдиган ушбу ўсмир ўз уйи олдида жисмоний жароҳат етказиш йўли билан 9-синф ўқувчисини қўрқитиб, унинг буюмларини тортиб олган, бундан ташқари 4 сентябрь куни «Боғи Эрам» атрофида ҳам худди шу усул билан ўрта мактаб ўқувчисини обдон тунаган экан.

◎ 14 сентябрь куни Обсерватория кўчасида жойлашган ветеринария шифохонаси атрофида тўрт номаълум кимса ўзларини милиция ходимларимиз, деб таништириб резинка таёқ ва қўл кишанларини ишга солган ҳолда 1964 йилда туғилган, юқоридаги шифохона врачининг «Мерседес» автомашинаси ва Жанубий Кореяда ишлаб чиқарилган видеокамерасини тортиб олганлар. Юнусобод тумани Ички ишлар бош бошқармаси милиция ходимларининг саъй-ҳаракатлари билан мазкур талончиликда айбланиб 2 нафар кимса қўлга олинди, шерикларини ушлаш тадбирлари кўриб қўйилди.

◎ Худди шу куни «Самарқанд» шоҳбекатида Яккасарой тумани ИИБ ходимлари томонидан ҳеч қаерда ишламайдиган ва ўқимайдиган 1973 йилда туғилган йигитнинг ёни тинтиб кўрилганда 145 грамм миқдорда марихуана гиёвандлик моддаси топилди ва мусодара этилди.

◎ 15 сентябрь кундузи Қатортол кўчасида жойлашган «Синтетика» дўкони олдида номаълум кишилар 1962 йилда туғилган фуқарони жисмоний зарар етказиш йўли билан қўрқитиб, унинг 500.000 сўм пулини зўравонлик билан тортиб олганлар. Чилонзор тумани ИИБ жиноят-қидирув бўлими ходимлари дарҳол «зўравонлар» изига тушишди. Тез орада ушбу жиноятни амалга оширган икки нафар ҳеч қаерда ишламайдиган кимса қўлга олинди.

◎ Шу куни пойтахт ИИББ жиноят-қидирув бошқармаси ходимлари томонидан Қорақамиш даҳасидаги ўз уйида 1963 йилда туғилган, муқаддам судланган ва ҳозир ҳеч қаерда ишламайдиган фуқаронинг уйи текшириб кўрилганда қўшоғиз қирқма милтиқ беш та ўқи билан топилди ва мусодара этилди.

◎ 16 сентябрь куни номаълум кимса Сапёрлар кўчасида истиқомат қилувчи пойтахтдаги ҳарбий қисмлардан бирининг ҳарбий хизматчиси хонадонига айвон орқали кириб унинг Японияда ишланган магнитофони, 48 та аудиокассетаси ва 20 АҚШ долларини олиб жуфтакни ростлаган. Пойтахт ИИББ жиноят-қидирув хизмати ходимлари томонидан кўрилган чора-тадбирлар натижасида ушбу жиноятни амалга оширган 1965 йилда туғилган, илгари судланган ва иш жойининг тайини йўқ кимса ушланди.

◎ 18 сентябрь куни илгари ушланган фуқаро устидан ўтказилаётган тергов ишлари пайтида маълум бўлдики, у тунда Лисунов кўчасида жойлашган ширкат хизматларининг пойабзал марказига дераза орқали кириб, қоровулни пичоқ билан қўрқитиб боғлаган ва учта тикув машинаси олиб жуфтакни ростлаган экан.

Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармасининг матбуот гуруҳи.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот комитетида рўйхатга олинган. Рўйхат сони — 000101.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: хатлар — 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй. Буюртма Г—120. 19899 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, Қоғоз бичими А—2. Нашр кўрсаткичи 64690.

■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.30. Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Буюртма Г—536. 17499 нусхада.